

DOSYA: Deprem ve Afet Yönetimi

Murat Ferman
muratferman@beykent.edu.tr

Depremiın Ekonomik Kayıpları Üzerine İlk Kestirimler

Ekonomik büyüme bakımından ileri erimli etki analiz ve öngörülerine paralel olarak ele alınması gereken bir kulvarda, hiç şüphesiz, yapılması gereken harcamalar ve karşımıza çıkan "deprem faturası"dır. Birden fazla değerlendirmede, muhtemel kısa vadeli kamu harcamalarının GSYH'nin yüzde 2,5 düzeyine ulaşacağı, orta vadede, bu oranın iki misli artacağı kestiriliyor. Bu minvalde, 25-50 milyar dolar civarında bir kaynak gereksinimi ortaya çıkıyor.

Kahramanmaraş merkezli depremlerin ardından Gaziantep'in Nurdağı ilçesinde hasar gören silolardaki tonlarca mısır ve buğday çeşitli kentlere sevk ediyor. (Hali Fidan/AA, 15 Şubat 2023)

Gerçekleşen büyük felaketin ardından, acı ve yaralarımızın birlikte sarılma, milletçe yardıma koşma dönemi yaşıyoruz. Yıkımın hemen ardından, henüz hadisenin sıcak, acıların taze olduğu bir evrede, meselenin ekonomik veçhelerini de şimdiden gündeme getirmek mecburiyetindeyiz. Münhasıran ifade edilmeli ve bilinmelidir ki; "insan için ekonomi" temel idrak ve duruşu çerçevesinde, vatan-daşın "hayat kalitesi"ni yeniden ihya ve ileriye taşıma gayretinin terkip ile kodları, ancak bu zemin üzerinde inşa edilebilir. Genelgeçer bir ifadeyle, "kıt kaynakların optimal tahsisi" olarak tanımlanan ekonomi biliminin tecrübe ve ilkelerine, yaşadığımız rutin dışı (kriz) seyirlerde, her zamankinden daha fazla ihtiyaç bulunmaktadır.

Ekonomik gidişatta, "normal" ve "rutin (alışılgeleşmiş)" akışların

dışına çıkan her konjonktürel gelişme, mahiyetleri farklı olmakla birlikte "kriz" kapsamında değerlendirilir. İşte bu bakımdan, söz konusu tipik olmayan özellikli seyirlerde, gene özellikli bir vaziyet etme yolu olarak, kriz yönetimi disiplin ve yaklaşımları devreye alınır. Depremlerin, ekonomik seyir ve akış bakımından "force-majeure" kategori ve kapsamında değerlendirildiğini, kontrol dışı kimliğiyle de "mücbir sebep", "olağanüstü hal" gibi açılımları gündeme taşıyıcı etkileri doğurduğunu ayrıca hatırlatmalıyız.

Kriz yönetimi yaklaşımında, olağanüstü gelişmenin ortaya çıkmasını takiben uygulamaya koyulacak "ilk ve acil müdahale" safhasının ardından, "ilk genel kapsamlı kayıp/zarar tespiti" aşamasına geçilir ve Durum Analizi (Situational Analysis) yaklaşımı başta olmak üzere devreye alınan teknik birikimler yardımı ile genel tabloya, öncelikli bir envantere ulaşmaya çalışılır.

DOSYA: Deprem ve Afet Yönetimi

İsabet ve muhteva bakımından tam/keskin olması beklenmeyen bu ilk kaba sonuçların asıl kıymet ve fonksiyonu, daha ileri analizlere temel sağlamanın yanı sıra, akış içerisinde oluşturulması beklenen/gereken ilgili strateji ile politikalara da kaynak olması, mesnet sağlamasından ibarettir. Başka bir deyişle, "acil müdahale" safhasından hemen sonra, bahse konu ilk (öncül) tespit ile kestirimlerin yapılması, etkin ve başarılı kriz yönetimi bakımından "gerekli-asgari şart" hüviyetini taşımakta ve fakat tek başına, "yeterli şart" olma kapasitesini dolduramamaktadır. İşte bu genel çerçevede, yaşadığımız felaketin ekonomik etkileri bakımından ilk değerlendirme ve tespitlerimizi paylaşmalıyız.

Deprem felaketinin yaşandığı coğrafyamız; yaklaşık 15 milyon kişinin mukim olduğu, dört milyona yakın konutun bulunduğu 10 ilimizi kapsamaktadır. Ülke nüfusumuzun beşte birini teşkil eden insan varlığımızda yaşadığımız elim vefat-kayıpları, elbette her türlü rakamsal değerlemeden münezzehtir tutulması gereklidir. Bu aşamada, can kayıplarını-

 Türkiye'nin önemli tekstil üretim merkezlerinden Kahramanmaraş'ta **sanayiciler** yaşanan iki büyük depremin ardından yaraları bir an önce sarp tesislerini yeniden canlandırmayı hedefliyor. (Ömer Üner/AA, 24 Şubat 2023)

İhracat kompozisyonumuz içindeki katkı payı ortalama olarak yüzde 11 düzeyinde seyreden depremden illerimizin, alt kırımlara bakıldığında, oransal katkılarının; hizmetler kulvarında daha düşük (yüzde 7) iken, sanayide aynı seviyede (yüzde 11) ve tarım dışsattımında çok daha yüksek (yüzde 20) bir mertebede iştirak sağladıkları görülüyor.

zı, hayat sigortaları ve tazminat davaları gibi kulvarlarda referans alınan "hayat beklentisi/anüite hesaplaması" gibi teknik yaklaşımlara konu etmektan kaçınma izan ve idrakine sahip olmalıyız.

Bölgenin GSYH'ye Katkısı Yüzde 10'un Üzerinde

Yıllık GSYH (Gayrisafi Yurtiçi Hasıla) payı ve büyüme oranına katkı bakımından yüzde 10'u aşan bir "katma değer ortaya koyma gücünü" haiz olduğu bilinen depremden illerimizin, senelik vergi hasılatının yüzde 8 nispetindeki miktarını sağladıkları ayrıca vurgulanmalıdır.

İhracat kompozisyonumuz içindeki katkı payı ortalama olarak yüzde 11 düzeyinde seyreden depremden illerimizin, alt kırımlara bakıldığında, oransal katkılarının; hizmetler kulvarında daha düşük (yüzde 7) iken, **sanayide** aynı seviyede (yüzde 11) ve tarım dışsattımında çok daha yüksek (yüzde 20) bir mertebede iştirak sağladıkları görülmektedir.

Türkiye'de aktif faaliyet gösteren 272 adet Organize **Sanayi Bölgesi'nin (OSB)** 36 adeti bölgede kurulu olup, bunların 350 bin kişilik bir istihdam sağladıkları biliniyor. Ülke **sanayisinin** dinamosu kabul edilen kuruluşların listelendiği **İSO (İstanbul Sanayi Odası)** en büyük 500 değerlendirilmesinde 69 adet ve **İSO ikinci 500** klasmanında 82 tane olmak üzere, toplam 151 **sanayi** kuruluşu bölgede faaliyet gösteriyor. Bu kapsamda, mesela gıda üretimi ve ihracatındaki katkıları ile öne çıkan ülkemizdeki gıda işletmelerinin altıda biri bu coğrafyada konuşlanmış bulunuyor. İşaret edilen üretim kapasitesi ile deprem bölgesinde istihdam edilen iş gücünün, ülke genelindeki aktif sigortalı çalışan toplamında yüzde 12'ye ulaşan bir payı temsil ettiği hesaplanıyor.

DOSYA: Deprem ve Afet Yönetimi

Tarımdaki Katma Değerin Yüzde 15'i Bölgeden

Ülkemizin "tarım yapılabilen alanlar" potansiyeline bakıldığında, deprem bölgesinin temsil ettiği zirai güç net çizgileriyle ortaya çıkıyor. Türkiye'deki sebze bahçelerinin yüzde 15'i, meyve bahçelerinin yüzde 25'i, tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin yüzde 16'sı ile birlikte, tarım yapılabilen alanların yüzde 15'i bu bölgede yer alıyor ve sektör bazında ülkede ortaya konulan katma değer, gene yüzde 15'ini sağlıyor. İşte bu kapasite ile depremde 10 ilimiz, toplam tarım ihracatımızın beşte birini sağlayan ekonomik güç olma vasfına erişmiş bulunuyor.

Üretimin her sektör ve ölçekte gerçekleştirilmesinde elzem enerji temini ve tesisleri bakımından duruma bakıldığında; depremde illerde kurulu 43 adet baraj ve hidroelektrik santrali olduğu önemle not edilmelidir.

Nihayet, ileri çalışmalara bir başlangıç olarak ortaya konulan ilk tespitlerimize, bankacılık-kredi kulvarını da dahil etmek gerekir. Felaket bölgesinde mukim gerçek ve tüzel kişilere ait mevduatın, ülkedeki toplamın yüzde 7'si oranında, kullanılan kredilerin ise yüzde 10 düzeyinde gerçekleşmiş bulunduğu görülüyor. Kurumsal kredi kulvarında ve sektör bazında ilerlendiğinde daha karakteristik tespitlere ulaşıyor. Bu cümleden olmak üzere, mesela, tekstil ve tekstil ürünleri sektöründe, bölgede kullanılan kredi miktarının, tüm ülke toplamının yüzde 40'ını aştığı hesaplanıyor. Ayrıca, bankaların ülke çapında takip başlattıkları kredilerin yüzde 12'sinin depremde illere ait olduğu ortaya çıkıyor.

Dört milyona yakın binanın bulunduğu deprem coğrafyasında ortaya çıkan "taşınmaz kayıp ve hasarları" tespit

 Malatya'da faaliyet gösteren et işleme tesisi, geçen sürede sınırlı kapasiteyle de olsa üretime başladı ve deprem sonrasında ilk ihracatını Irak'a yolladı. Kahramanmaraş merkezli depremlerden etkilenen illerden Malatya'da, ticaretin canlanması ve şehrin tekrar ayağa kaldırılmasına yönelik çabalar sürüyor. Tesislerdeki değerlendirmelerin ardından faaliyetlerinde sakinca bulunmayan işletmelerde ekonomik faaliyetler başladı. Konutları ve aileleriyle ilgili belirsizlikler ortadan kalkan çalışanlar da görevlerinin başına dönüyor. (Fuat Kaboç/AA, 25 Şubat 2023)

edilip, kesinleştiği oranda yaşanan servet kaybı ve buna bağlı olarak yeniden inşa ve imar maliyeti ortaya çıkacaktır. Milli gelir muhasebesi bakımından, "gider/maliyet" sınıfındaki harcamalar; gelir artırıcı ve gelecek dönem ekonomik büyümesine olumlu katkı sağlayıcı etkileri ortaya çıkacaktır. Bir başka ifade ile yaşanan/katlanılan kayıp ve zararlar, büyüme üzerinde "düşürücü/geriletici/negatif" etki meydana getirirken, yıkılanı yeniden inşa ve imar yolundaki tüm harcama ve düzenlemeler, bu kez, milli geliri-büyüme oranını; "yükseltici/ilerletici/pozitif" tesirleri ortaya çıkartacaktır. Burada, elbette "doğrudan etkiler" ve "mekanik muhasebe mantığı" temelli bir gerçeğe işaret ettiğimizi önemle hatırlatmalıyız.

Depremlerin de aralarında bulunduğu felaketlerin etkileri; ilk planda, "yıkım-tahribat eksenli" olarak ortaya çıkardıkları kayıplar, farklı varsayımlar ile geçerlilik kazanan bir kısım algoritma ve modeller yardımıyla hesaplanmaktadır. Bunlar arasında, ekonometri temel ve perspektifleri güçlü olan

Türkiye'deki 272 adet Organize Sanayi Bölgesi'nin 36 adeti bölgede kurulu olup, 350 bin kişilik bir istihdam sağladığı biliniyor. Ülke sanayisinin dinamosu kabul edilen kuruluşların listelendiği İSO en büyük 500 değerlendirmesinde 69 adet ve İSO ikinci 500 klasmanında 82 tane olmak üzere, toplam 151 sanayi kuruluşu bölgede faaliyet gösteriyor.

DOSYA: Deprem ve Afet Yönetimi

çalışma ve modellemeleri, görece daha başarılı ve isabetli bulunduğu-muzu belirtmeliyiz. Felaketin vahameti ve hadisenin sıcaklığının yaşandığı dönem geçmeden/sona ermeden, herhangi bir özgün çalışma temelinde bırakınız orta/uzun vadeli değerlendirmeleri kısa erimli analizlerin dahi sağlıklı zeminde gerçekleştirilmesi uzak ihtimaldir. Ancak "genel nitelikli ve çerçeve çizici ilk değerlendirme ile kestirimler" in ortaya konması bakımından da zaman kaybetmemek gerekir.

İlgili alanda ortaya konmuş sınırlı sayıda çalışma arasından kanaatimizce öne çıkartılması gereken bir tanesine dikkat çekmeliyiz. 1973-2015 arasındaki depremler ile afete uğrayan bölgelerin değişen ekonomik göstergelerini modelleyen ve Viyana'daki Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Merkezi (FIW) bünyesinde yayınlanan bir çalışmada depremlerin, takip eden sekiz yıllık bir süreçte, milli geliri ortalama yüzde 1,6 oranında düşürücü etkiye yol açtığı hesaplanmıştır. Keza, düşük ve orta gelir grubuna dahil depremlerde ülkelerin, en ağır uzun erimli zarara uğrarken, yüksek gelir klasmanına giren ülkelerin, yeniden inşa işinden kaynaklanan bazı pozitif katkıları da yıllar içinde kazandıkları ortaya konmuştur. Stephanie Lackner imzalı bu çalışmada, ilaveten, depremlerin hemen sonrasındaki harcama kararlarının; "iyi planlanmamış", "siyasi tercihlerin ağır bastığı" ve "ad-hoc (amaca özel-niyete mahsus) karakteristik" olmak üzere üç temel özellik taşıdığı sonucu paylaşılmaktadır.

2023 Büyümesi 2,6 ile 3 Aralığını İşaret Ediyor

Türkiye özelinde, 1999'daki Marmara Depremi'nden hemen sonra dönemin Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) tarafından gerçekleştirilen çalışma, güçlü kapsam ve metodolojisi ile bu alandaki tüm düzenlemelere de rehberlik etme iddiasını taşımıştır. Bu çalışmada, 17 Ağustos

depremini takip eden beş aylık süreçte, GSYH'de yaklaşık yüzde 0,7 düzeyinde bir düşüş ortaya çıktığı hesaplanmıştır. Gene aynı dönemde ortaya konulan diğer iki önemli etüt ise, TÜSİAD ve Dünya Bankası destek ve patronajında hazırlanmıştır. Söz konusu çalışmalarda ulaşılan "deprem maliyeti" olarak GSYH'nin yüzde 1,2'si düzeyinde bir kestirim elde edilmiştir. Nitekim, yaşadığımız 6 Şubat depreminin hemen sonrasında ilk rakamsal bulguları aynı model ile güncelleyen -TÜSİAD bağlantılı- TÜRKONFED, seksen milyar doları aşan bir etiket ön plana çıkarmıştır. Daha yakın bir tarihte yaşadığımız 2011 Van Depremi bulgularına dayanan bir çalışmayı; yeniden ölçüleme ve ağırlıklandırma yaklaşımı uygulayarak güncelleyen bir diğer tespite göre, depremin yaşandığı on il için reel bazda yaklaşık yüzde 12 düzeyinde düşüş öngörülmektedir. Buradan hareketle, 2023 GSYH için yüzde 1,1 oranında geri çekilme kestirimi ortaya çıkmaktadır. Ancak, sadece Dünya Bankası'nın şimdiden taahhüt ettiği 1,78 milyar dolarlık yardım bile göz önüne alındığında, büyüme üzerindeki düşürücü etkinin yarı yarıya düzeltme çarpanı ile işleme alınması daha gerçekçi olacaktır. Güncel Merkez Bankası beklenti anketinde ortaya çıkan ve son gelişmeler ile iyimserlik dozu yüksek hale gelen 3,6'lık manşet üzerinden veya diğer bazı çalışmalara dayanarak farklı çıkarımlara ulaşmak mümkündür. Nitekim, servet kayıp ve yitimi ile yeniden inşa ve imar döngülerinin birlikte değerlendirmeye alınması temel mantığında ortaya konulan kestirimler, sene sonu itibarıyla 2,6 ile 3,0 arasında bir büyüme aralığına işaret ediyor. Genel kanaat; önümüzdeki aylarda artması beklenen inşaat faaliyetlerinin, altyapı ve tedarik kulvarındaki yıkıcı etkiyi hafifletici dinamiklere yol vereceği yönündedir. Tanınmış bir yatırım bankasının, "yardım ve yeniden inşa çabalarını organize edecek kapasite korunduğu sürece, büyüme üzerindeki etkinin uzun vadeye öteleneceği/görüle-

ceği" değerlendirmesine de dikkat çekilmelidir.

Ekonomik büyüme bakımından ileri erimli etki analiz ve öngörülerine paralel olarak ele alınması gereken bir kulvar da, hiç şüphesiz, yapılması gereken harcamalar ve karşımıza çıkan "deprem faturası"dır. Birden fazla değerlendirmede, muhtemel kısa vadeli kamu harcamalarının GSYH'nin yüzde 2,5 düzeyine ulaşacağı, orta vadede, bu oranın iki misli artacağı kestiriliyor. Bu minvalde, 25-50 milyar dolar civarında bir kaynak gereksinimi ortaya çıkıyor. Sayıca kısıtlı farklı yaklaşımlarda, "enkaz kaldırma ve hafriyat", "işe-ibate", "nakdi yardımlar", "altyapı onarım", "konut onarımı", "konut inşası" vb. parametreler göz önüne alınarak ilerlendiği görülüyor. Daha ileri ve kapsamlı değerlendirmelerde "vergi kaybı", "ihracat kaybı" kabilinden ilave kalemlerin de dikkate alınması gerekiyor. Bu merhalede, tedbirli ve ihtiyatlı olma kaygısı saklı kalmak kaydıyla hareket etmek, bir kısım parametrelerdeki seyir ile gidişatin olgunlaşmasını beklemek doğru olacaktır. Bununla birlikte, tamamı reflasyonist (genişletici) nitelikli bu harcama kalemlerinin katkı ile etkisi başta olmak üzere, deprem sonrası gelişecek konjonktürün, enflasyonu "yükarı yönlü" tembih edici (uyarıcı) ve mücadeleyi zorlaştırıcı etkilerinin ortaya çıkacağı aşikardır.

Felaketin hemen ertesinde ve olayların sığağında iken, ilk ve öncelikli kestirimlerin ötesindeki her detay arayışı ve rakama bağlama telaşının, "durumu kavrama/öncelikli vaziyet alma/krizi yönetme" hassasiyetiyle önceliklerimizde yardımcı değil ve fakat ket vurucu/engelleme etkisi doğurabilme riski gözden uzak tutulamaz. An ve hal itibarıyla yaşanan ortak acı ve kaybımızın, rakamların görece soğuk yüzü ile daha katlanabilir hale getirilemeyeceği şuurlunda ve "ihtiyatlı iyimserlik" anlayışının rehberliğinde "insan için ekonomi" istikametinde hareket etme zamanıdır. □

Servet kayıp ve yitimi ile yeniden inşa ve imar döngülerinin birlikte değerlendirilmeye alınması temel mantığında ortaya konulan kestirimler, sene sonu itibarıyla 2,6 ile 3,0 arasında bir büyüme aralığına işaret ediyor. Genel kanaat; önümüzdeki aylarda artması beklenen inşaat faaliyetlerinin, altyapı ve tedarik kulvarındaki yıkıcı etkiyi hafifletici dinamiklere yol vereceği yönündedir.

TOBB'DAN DEPREM BÖLGESİ İÇİN 5 PROJE

TOBB bünyesindeki 12 Sanayi Odasının Başkanı ve TOBB Başkanı Hisarcıklıoğlu'nun başkanlığında deprem bölgesi ekonomisinin ve istihdamının yeniden canlandırılması için 5 projenin hayata geçirilmesi konusunda görüş birliğine varıldı.

MESUT TUNCE /
DOĞRUHABER

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) bünyesindeki 12 Sanayi Odasının Başkanı, deprem bölgesinde sanayinin, ticaretin ve istihdamın yeniden canlandırılarak ayağa kaldırılması için neler yapılabileceğini istişare etmek üzere **TOBB Başkanı Rifat Hisarcıklıoğlu'nun** başkanlığında bir araya geldi. **İstanbul Sanayi Odası (İSÖ)** Başkanı Erdal Bahçıvan'ın ev sahipliğinde gerçekleşen ve yaklaşık 5 saat süren istişare toplantısı sonucunda, bölge ekonomisinin ve istihdamının yeniden canlandırılması için 5 projenin hayata geçirilmesi konusunda görüş birliğine varıldı. **TOBB** Sanayi O-

dalarının ortak açıklaması şöyle:
EKONOMİLERİNİN YENİDEN CANLANDIRILMASI İÇİN

"Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) bünyesindeki 12 Sanayi Odasının Başkanları olarak **TOBB Başkanı M. Rifat Hisarcıklıoğlu** Başkanlığında, **İstanbul Sanayi Odası**'nın ev sahipliğinde depremde etkilenen 11 ilin ekonomilerinin yeniden canlandırılması ve normalleşmesi sürecine katkı sağlamak amacıyla bir araya geldik. Bu kapsamda başlatılan projeler ve hayata geçirilmesinin faydalı olacağını değerlendirdiğimiz öneriler şu şekildedir:

"TEDARİKÇİM DEPREM BÖLGESİNDEN"

Özellikle büyük ölçekli şirketle-

ri, hammadde ve yarı mamul tedariklerini deprem bölgesindeki firmalardan karşılamaya davet ediyoruz. Bu çerçevede **TOBB** Sanayi Veritabanından bölgedeki üreticilerle gerekli eşleştirmeleri yaparak, bölgedeki ticaretin yeniden canlanmasını hedefliyoruz. Tüm illerimizdeki Oda ve Borsalar ile 65 Sektör Meclisi üyelerine yönelik bilgilendirme yapılarak, ülke genelinde iş çevrelerinin projeye katılımını sağlanması hedefleniyor.

ULUSAL GIDA

PERAKENDECİLERİ ÇALIŞMASI BAŞLATILDI

Oda ve Borsalar ile Sektör Meclisleri kanalıyla ulusal çapta faaliyet gösteren gıda perakendecilerinin tarım ve

gıda ürünleri ile hammadde alımlarını deprem bölgesindeki üreticilerden yapmasını amaçlıyoruz. Bu konuda başlatılan çalışmalar hızlandırılacak.

E-TİCARET

PAZARYERLERİNDEN POZİTİF AYRIM

TOBB e-Ticaret Sektör Meclisi kanalıyla başlatılan pazar yerlerinin, deprem bölgesindeki firmalardan tüketiciye ulaştırılacak ürünler için komisyon almaması uygulamasının sektör genelindeki tüm firmalara yaygınlaştırılmasını ve bölgedeki üreticilerin ön plana çıkarılmasını amaçlıyoruz. Bölgeden internet üzerinden yapılacak satışların, kargo masraflarının düşürülmesi için de kargo şirketleri nez-

dinde girişimlerde bulunulacak.

TEKNİK DESTEK TEMİNİ

İstihdamın ve ekonomik aktivitenin yeniden canlandırılması, hasar gören üretim tesislerinin tekrar faaliyete başlayabilmesi için Oda ve Borsalar vasıtasıyla ve üyelerimizin katkılarıyla teknik destek seferberliği başlatılacak.

ÇALIŞANLARA İLAVE

GELİR DESTEĞİ

Deprem bölgesindeki istihdamın toparlanması amacıyla 2023 yılı boyunca çalışanlardan kesilen gelir vergisi ve sigorta priminin çalışanlara iade edilmesinin faydalı olacağını değerlendiriyor. Böylece söz konusu kesintilerin çalışanlara ilave gelir olarak yansıtılması sağlanmış olacaktır.

Ekonomi **TOBB**'un 5 projesiyle canlandırılacak

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) bünyesindeki 12 sanayi odasının başkanı, 6 Şubat'taki depremlerden etkilenen 11 ilin ekonomilerinin yeniden canlandırılması ve normalleşme sürecine katkı sağlamak amacıyla, TOBB Başkanı Rifat Hisarcıklıoğlu başkanlığında bir araya geldi. TOBB'dan yapılan yazılı açıklamaya göre, istişare toplantısı İstanbul Sanayi Odası (İSO) Başkanı Erdal Bahçivan'ın ev sahipliğinde gerçekleşti. Yaklaşık 5 saat süren toplantı sonucunda, deprem bölgesinde ekonominin ve istihdamın yeniden canlandırılması için 5 projenin hayata geçirilmesi konusunda görüş birliğine varıldı.

ASRIN DEPREMİNDE

TÜRKİYE TEK YÜREK OLDU

Afet bölgesinde bakanların yanı sıra 38 vali, 160 mülki idare amiri, 19 AFAD üst yöneticisi, 68 il müdürü, uluslararası yardımların koordinasyonu için 12 büyükelçi ve 16 Dışişleri Bakanlığı personeli bölgede görev aldı. Deprem felaketiyle ortaya çıkan barınma sorununa 3 aşamalı model geliştiriliyor.

Türkiye, geçen ay 11 vilayeti içine alan Cumhuriyet tarihinin en büyük deprem felaketlerinden birini yaşadı. Büyük yıkıma rağmen Türkiye, büyük bir seferberlikle devlet – millet el ele her zorluğu aşacak güçte olduğunu gösterdi. Deprem bölgesinde enkazlar kaldırıyor, depremedelerin yaraları

sanıyor ve bölgesel kalkınma plan ve projeleri hazırlanıyor. Kamu öncülüğünde birçok holding ve şirketlerin büyük yardımlarına karşılık bazı holdinglere ait şirketlerin kârlarına karşılık yaptıkları yardımların çok azınlıkta kaldığı da gözleniyor. Türkiye'nin güçlü bir ekonomik yapıya sahip olduğu, beklenmedik bir şekilde zorluklara ve krizlere karşı çok çabuk adapte olup ayağa kalktığı

gerçeği ortada. Türkiye'nin yıkıcı Kahramanmaraş depreminden sonra da doğru planlama, denetleme ve müeyyideyi en üst seviyede tutarak yeniden daha güçlenmiş olarak ayağa kalkacağı tartışma götürmez. Elinde bulundurduğu nitelikli insan kaynağı, yer altı ve yer üstü zenginliklerini daha verimli kullanarak düşmana korku, dostuna güven veren Türkiye'nin, depremden gösterdiği ulusal

Ulaştırma ve Altyapı Bakanı Adil Karaismailoğlu, Adıyaman'da yeni kalıcı konutların planlamasının yapıldığını belirterek, "Bir yılın sonucunda inşallah buraları yeniden inşa ettikten sonra eskisinden daha düzenli bir hayat olacak" dedi.

ve uluslararası birlik ve beraberliğiyle yaralarını en kısa zamanda saracağı ve yeni yapılanmasını hızlı bir şekilde tamamlayacağı gözleniyor.

DEPREMLE GELEN BÜYÜK YIKIM

6 Şubat 2023 Pazartesi günü saat 04:17'de Kahramanmaraş Pazarcık merkezli 7,7 büyüklüğündeki deprem ile aynı gün saat 13.24'te 7,6 büyüklüğünde yine Kahramanmaraş Elbistan merkezli ikinci deprem yaklaşık 108 bin kilometrelik alanda geniş çaplı büyük bir hasar oluşturdu. Bölgede en büyüğü 6,4 olmak üzere yaklaşık 6 binden fazla artçı sarsıntı ölçüldü.

Deprem fırtınası devam etti. Büyük depremden 14 gün sonra 20 Şubat Pazartesi günü saat 20.04'te Hatay'ın Defne ilçesi merkezli 6,4 ve 3 dakika sonra 20.07'de Hatay Samandağ merkezli 5,8'lik depremde 6 kişi hayatını kaybederken 18'i ağır 562 kişi yaralandı.

Böylece Kahramanmaraş ve Hatay merkezli deprem 1939 yılındaki Erzincan depreminden sonra büyüklük açısından Cumhuriyet tarihinin en yıkıcı depremi olarak kaydedildi.

11 vilayette etkisini gösteren depremde son belirlemelere göre 44 bin 374 vatandaş hayatını kaybederken yaralı sayısı 120 bini geçti. 115 bin kişi

enkaz altından kurtarıldı. Deprem bölgelerinde, 830 bin 783 binadaki 3 milyon 273 bin 605 bağımsız birimde hasar tespit çalışması yapıldı. Hasar tespit çalışması tamamlanan 105 bin 794 binadaki 384 bin 545 bağımsız birimin acil yıkılması gereken, ağır hasarlı ve yıkık olduğu belirlendi. 24 bin 464 binadaki 133 bin 575 bağımsız birimin orta hasarlı, 205 bin 86 binadaki 1 milyon 91 bin 720 bağımsız birimin az hasarlı, 407 bin 786 binadaki 1 milyon 409 bin 654 bağımsız birimin ise hasarsız olduğu kayıtlara geçti. Deprem bölgesinde yıkılan binaların yüzde 98'inin 1999 yılı Marmara depreminden önce yüzde 2'sinin 1999 depremi sonrası yapıldığı tespit edildi. Asrın felaketi olarak değerlendirilen iki bağımsız depremlilik sarsıntı; K. Maraş, Gaziantep, Şanlıurfa, Diyarbakır, Adana, Adıyaman, Osmaniye, Hatay, Kilis, Malatya ve Elazığ'da 13,5 milyon kişiyi etkilerken ciddi oranda can ve mal kaybına sebep oldu.

Afet bölgesinde bakanların yanı sıra 38 valî, 160 mülki idare amiri, 19 AFAD üst yöneticisi, 68 il müdürü, ulular arası yardımların koordinasyonu için 12 büyükelçi ve 16 Dışişleri Bakanlığı personeli bölgede görev aldı. Depremlerin hemen ardından bölgeye sevk edilen Millî Savunma Bakanlığı, Kızılay, AFAD, UMKE, PAK, JAK,

JÖAK, DİSAK, Sahil Güvenlik, DAK, Güven, İtfaiye, Tahlisiye, MEB, STK'lar, ambulans ekipleri, yerel güvenlik, yerel destek timleri olmak üzere 265 bin personel arama – kurtarma, barınma, ibate ve işe, sağlık gibi bölgeye acil müdahale gerektiren hizmetlerde seferber oldu. Afet bölgesine başta ekskavator, çekici, vinç, dozer, kamyon, arazöz, treyler, greyder, vidanjör vb. iş makineleri olmak üzere toplam 12 bin 600 araç sevk edildi.

BÜTÜN İHTİYAÇLAR KARŞILANIYOR

7,7 ve 7,6 büyüklüğündeki büyük afet, deprem ülkesi Türkiye'ye büyük mesajlar verdi. Depremle birlikte yeniden ayağa kalkma hamlesi olarak değerlendirilen çalışmalar "Devlet – millet el ele, birlikte başaracağız" anlayışıyla üst seviyede hayata geçti. Deprem bölgesinde ilk etapta çözülmesi gereken barınma, yeme-içme, sağlık, enkaz kaldırma, alt ve üst yapı olarak yeniden yapılanma ve diğer hizmetlerle ilgili geniş Türkiye geniş bir seferberlik başlattı.

Doğal Afet Sigortaları Kurumu'nun (DASK) depremin ilk gününden beri vatandaşın yanında olabilmek adına tüm güçleriyle çalıştıklarını bildirdi. Kendilerine ulaşan hasar ihbar sayıları ve işlemi tamamlanarak ödemesi yapılan toplam tutarın 1,1

EKOVİTRİN / KAPAK

milyar lirayı geçtiğini belirten DASK yönetimi, "Konutlarında hasar bulunan sigortalılarımızın Alo DASK 125, e-Devlet ve dask.gov.tr üzerinden hasar başvurularını herhangi bir süre kısıtlaması olmaksızın bize iletebileceklerini hatırlatmak isteriz" açıklamasını yaptı. DASK Yönetimi şu ana kadar Alo DASK 125, e-Devlet ve dask.gov.tr kanallarından 291 bin hasar ihbar aldıklarını belirtti. Yönetim, bahse konu bilgileri haftalık olarak kamuoyu ile paylaşacağını duyurdu.

barınma ihtiyacının karşılandığını, ihtiyaç halinde konteynerin 200 bine kadar çıkarılabileceğini kaydetti. Erdoğan, "Çadır kent ve koyteyner kentlerde barınan vatandaşlarımızı 1 yıl içinde kalıcı konutlara taşıyacağız. Hiçbir vatandaşımızı, ne acısında ne hayatını yeniden düzene koyma ne de geleceğini inşa etme gayretinde asla yalnız bırakmayacağız. Şehirlerimizin tamamını konutu, iş yeri, sanayisi, tarımı, tarihi ve kültürel değerleriyle en küçük gerilemeye mahal vermeden yeniden ayağa kaldıracamız" dedi. "Universitelerimizden jeofizik,

eylem planı çerçevesinde Hatayı tüm renkleriyle yeniden ihy edeceklerini söyledi. Cumhurbaşkanı Erdoğan, "Kentsel dönüşüm planlarımızı vatandaşım engellemesin. Bu konuda adımlar atıyorsak vatandaşlarımız bize yardımcı olsun. Kimi ideolojik saplantılarla kimi basit çıkar kaygılarıyla yürütülen engelleme çabalarının artık son bulmasını bekliyoruz" ifadelerini kullandı. Deprem in ülke genelindeki ekonomik faaliyetlere olumsuz etkisini önlemek amacıyla 250 milyar liralık Kredi Garanti Fonu paketini 350 milyar liraya yükselttiklerinin altını çizen

DEPREMZEDE YAKININA 100 BİN LİRA
Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, depremde hayatını kaybedenlerin yakınlarına, acil ihtiyaçları için 100 bin lira nakdi yardım yapacaklarını söyledi. Erdoğan, "İlk etapta oturulamaz hale gelen hane başına 15 bin lira taşınma ve 5 bin lira ile 2 bin lira arasında kira yardımı ve hane başına 10 bin lira destek yardımı yapacağımızı açıklamıştık. Acil ihtiyaçlar için 100 bin lira nakdi yardımlarda bulunuyoruz. Vatandaşlarımıza ilave destekler de yapacağız. Devlet ve millet olarak elele vererek hiçbir mağdur ve mazlumun sahipsiz bırakmayacağız" dedi. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, yaklaşık 2 milyona yakın vatandaşın

jeoteknik, jeoloji, sismoloji hocaları, deprem uzmanlarıyla işişare halinde çalışıyoruz" diyen Cumhurbaşkanı Erdoğan, Mart ayında Hatay'da 40 bin 426, Kahramanmaraş'ta 45 bin 67, Adıyaman'da 25 bin 882, Gaziantep'te 18 bin 544, Malatya'da 44 bin 770, Osmaniye'de 9 bin 550, Diyarbakır'da 6 bin, Şanlıurfa'da 3 bin, Elazığ'da 3 bin 750, Adana'da 2 bin 500 ve Kilis'te ise 250 konutun inşasına başlayacaklarını bildirdi.

KENTSEL DÖNÜŞÜMÜ ENGELLEMİYİN

Yeni kentler inşa edeceklerini belirten Cumhurbaşkanı Erdoğan, "Hatay için hemen şimdi" diyerek başlattıkları acil

Erdoğan, 20 milyar liralık deprem bölgesi işletme ve yatırım destek paketi hazırladıklarını, çiftçilere toplam tutan 2,8 milyar lirayı bulan ve aynı ödenen mazot - gübre desteğini nakdi olarak yatırdıklarını, ayrıca 20 bin vatandaşın hızlı istihdamı için çalışmalar yaptıklarını kaydetti. Cumhurbaşkanı Erdoğan, "Acil ihtiyaç duyulan ürünler başta olmak üzere fiyatlarda haksız artışa gidenler için kamunun tüm denetim araçlarını en sert şekilde devreye alıyoruz" diye konuştu.

KONUT İÇİN PLANLAR HAZIRLANIYOR

Ulaştırma ve Altyapı Bakanı Adil Karaismailoğlu, Adıyaman'da yeni kalıcı konutların planlanmasının yapıldığını

belirterek, "Bir yılın sonucunda inşallah buraları yeniden inşa ettikten sonra eskisinden daha düzenli bir hayat olacak" dedi. Bakan Karaismailoğlu, Adıyaman'daki konteyner kenti ziyaretinde, depremden etkilenen diğer illerde olduğu gibi Adıyaman'da da çok hummalı bir faaliyet olduğunu anlattı. Yeniden inşa ve normal hayata dönüş için yoğun bir çalışma içinde olduklarını belirten Karaismailoğlu, "11 ilde olduğu gibi, arkamızdaki bölgede bin 800 konteynerlik bir alanın altyapı çalışmalarını yapıyoruz. İnşallah yarın itibarıyla bu bölgede konteynerlerimizi

aşacağız. Bu konuda MHP olarak Sayın Cumhurbaşkanımızın yanındayız, tam desteğimizi belirtmek istiyorum" dedi. Bahçeli, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Karacasu Kampüsünde kurulan konteyner kentinde yaptığı açıklamada, Türkiye Cumhuriyeti hükümetinin, depremlerin yaralarının en kısa sürede sarılması için çabaladığını belirtti. Depremler sonucu hayatını kaybedenlere Allah'tan rahmet, yaralananlara acil şifalar dileyen Bahçeli, "Bu büyük felaket mucizelerle anlam kılınmış, içinde sır olan bir olay

Diyarbakır'da enkaz çalışmalarının tamamlandığı bölgelerde incelemelerde bulunarak, depremde hayatını kaybedenlerin yakınlarını ziyaret etti. Akşener, "Diyarbakır'da taziye ziyaretlerinde bulunduk. Ekibimizle Kayapınar ilçesindeki bir çadır kenti gezerek ailelerin sorun ve taleplerini dinledik. Aynı zamanda çadır kentte yaşayan, travma geçirmiş çocuklarımız ile bir araya geldik. Olması gerekenleri haktan dinledim. Dinlediğim sorun ve sıkıntıları çözmek için uğraşacağım" açıklamasını yaptı. DEVA Partisi Genel Başkanı Ali

yerleştirip depremzede vatandaşlarımızı misafir etmeye başlayacağız. Aynı şekilde Adıyaman'ın 14 bölgesinde yoğun bir çalışma var. Bu hafta itibarıyla da konteynerlerimize vatandaşlarımızı almaya başlayacağız" diye konuştu. Adıyaman'da çadırla ilgili herhangi bir sorun olmadığını, köylerdeki ihtiyaçların da karşılandığını aktaran Karaismailoğlu, hayvan çadırlarının köylere sevk edildiğini, enkaz kaldırma çalışmalarının yoğun bir şekilde devam ettiğini dile getirdi.

MHP GENEL BAŞKANI DEVLET BAHÇELİ, FELAKETİ HEP BİRLİKTE AŞACAĞIZ
Bahçeli: Kahramanmaraş merkezli depremlere ilişkin "Bu felaketi

gibi geliyor bana. O bakımdan Cenab-ı Allah'ın büyük lütfuyla bu felaketi aşacağız. Hepimiz tekrar eski normal hayatımıza döneceğiz, tüm ihtiyaçlar karşılanacak. MHP olarak Sayın Cumhurbaşkanımızın yanındayız. Her konuda ona tam desteğimizi belirtmek istiyorum" diye konuştu.

SORUNLARI ÇÖZMEK İÇİN UĞRAŞACAĞIM

CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu ise hükümeti sorumluluktan kaçmakla suçlarken, "asrın felaketi" söylemi ile hükümetin olayı gereğinden fazla büyütürken eksiklikleri arka plana attığını ileri sürdü. İYİ Parti Genel Başkanı Meral Akşener,

Babacan, Kahramanmaraş merkezli depreme ilişkin, "asrın felaketinin değil, asrın işbilmezliğinin ve ihmalinin yaşandığını" söyledi. Türkiye 11 il için seferber olurken Gelecek Partisi Genel Başkanı Ahmet Davutoğlu, sosyal medya hesabından yaptığı açıklamada, iktidarın bu zor süreçte STK'lara ve medyaya yönelik tavrını eleştirdi.

KONTEYNER SAYISI 50 BİNİ GEÇTİ

Ulaştırma ve Altyapı Bakanı Adil Karaismailoğlu, Adıyaman'da yeni kalıcı konutların planlamasının yapıldığını belirterek, "Bir yılın sonucunda inşallah buraları yeniden inşa ettikten sonra eskisinden daha

EKOVİTRİN / KAPAK

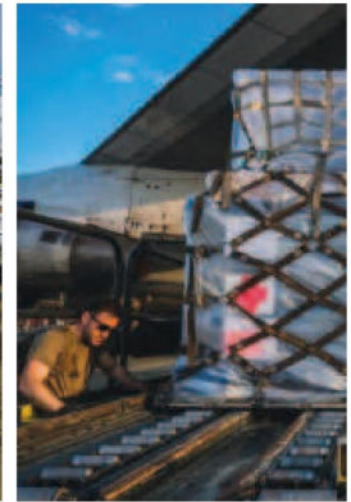
düzenli bir hayat olacak" dedi. Bu arada büyük deprem felaketiyle ortaya çıkan barınma sorununa kalıcı çözüm için çalışmaları sürüyor. **Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)**, konut inşası için kampanya açıklamaya hazırlanıyor. Barınma ile ilgili iki farklı model değerlendiriliyor. Üzerinde durulan ilk yöntem; oda ve borsa bazında düzenlenecek bağış kampanyasıyla toplanacak kaynağın, konut üretiminde kullanılmak üzere TOKİ'ye devri şeklinde. İkinci yöntemde ise şartnamesini **TOBB**'un belirlediği konutların inşa edilerek, depremezdelere teslim edilmek üzere TOKİ'ye devredilmesi öngörülüyor. Türkiye, depremezdelere barınma olanağı sağlama hedefinde kenetlendi. AFAD ve Kızılay'ın stoklarına ek olarak kamu, STKlar ve iş dünyasının konteyner tedarikinde sayı 50 bine yaklaştı. Konteynerler için destekte bulunanlar çığ gibi büyüyor. Katar kampanyaya 10 bin konteynerle katılırken dünyanın büyük denizcilik şirketlerinden İtalyan kökenli Mediterranean Shipping Company (MSC) Grup deprem bölgesinde 5 bin konteynerlik bir kent kuruyor. Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı da bölgede 1522 konteynerin yapımını tamamladı. Mersin Valiliği de 1500 konteynerle barınmaya destek verdi.

Geçici barınma konutları olarak bilinen konteyner kampanyasına Türkiye Futbol Federasyonu ve Kulüpler Birliği Vakfı 1000 konteyner ile katıldı. 1000 konteynerlik seriyeye; **İstanbul Sanayi Odası (İSO)**, **Müstakil Sanayiciler ve İşadamları (MUSİAD)**, Baykar ve Danimarkalı konteyner taşımacılığı firması Maersk destek verdi. **İstanbul Sanayi Odası (İSO)**, depremin yaşandığı bölgede normal hayata yeniden dönüştürme gücü ve kalıcı katkı sağlamak amacıyla "İSO Yaşam Kenti" kurmaya hazırlanıyor. Oda bu çerçevede ilk etapta 1000 adet konteynerlik bir "İSO Yaşam Kenti" oluşturuyor. 600 konteyner ile kampanyaya Limak, 527 konteyner ile Kalyon Holding, 500 konteyner ile NEF Grup, Toyota Türkiye ve Lexus Türkiye, Düzce Valiliği katıldı. Konteyner bağışı her geçen gün genişlerken kamu ve özel kuruluşlar büyük bir seferberlik kampanyasına dahil oldu. **İSO**'nun yardım, bağış ve desteklerinin yanında **Ankara Sanayi Odası (ASO)** da bölgede geçici süre de olsa **sanayicilerinin** ihtiyaçlarını karşılayacak eleman desteğini üstleneceklerini bildirdi.

TÜRKİYE TEK YÜREK'TEN 115 MİLYAR LİRA BAĞIŞ TOPLANDI

Depremle ilgili yurtiçi ve yurtdışı bağış

ve yardımlar tüm hızıyla sürüyor. Deprem'in ilk gününde Hazine ve Maliye Bakanlığı'ndan gelen 100 milyar liralık destekten sonra sivil toplum kuruluşları (STK), şirket ve holdingler büyük çaplı bağışlarına devam ediyor. En kapsamlı bağış TV kanalları ile radyoların ortaklaşa düzenlediği "Türkiye Tek Yürek" yayınıyla Türkiye, Kuzey Kıbrıs ve Azerbaycan'dan 213 televizyon ve 562 radyonun katılımıyla yapılan yayında sanat, iş ve spor dünyasından isimler ile vatandaşların yanı sıra siyasiler, resmi kurum temsilcileri, bankalar da çeşitli miktarlarda bağışta bulundular. Hükümet kabine üyelerinin şahsi hesaplarından 136 milyon 589 liranın bağışladığı kampanyanın sonunda toplam 115 milyar 146 milyon 528 bin TL bağış toplandı. SMS ile yapılan bağışlarda ise 9 milyonun üzerinde SMS ile milyonlarca lira toplandı. Merkez Bankası Başkanı Şahap Kavcıoğlu kurum adına 30 milyar lira bağışıyla birlikte Ziraat Bankası 20 milyar lira, VakıfBank 12 milyar lira, Halkbank 7 milyar lira bağışladı. Kampanyaya Türkcell 3,5 milyar lira, Cengiz Holding 2,5 milyar lira bağışlayacağını açıklarken, BAYKAR, Türk Telekom, TMSF, THY, Borsa İstanbul Grubu ve Türkiye Sigorta da 2 milyar lira, Ziraat Katılım 1 milyar lira ile katıldı. Koç Holding de depremden etkilenenler için 2 milyar lira bağışladı.

YURTDIŞI YARDIMLAR ÇİĞ GİBİ

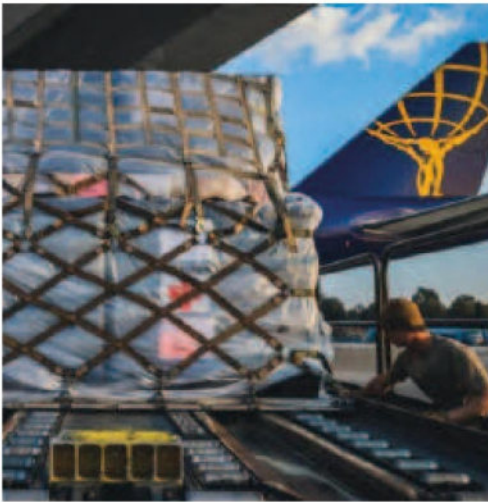
Yurtdışından aynı ve nakdi yardımlar da hız kesmiyor. Avrupa Birliği (AB), İsveç ve Romanya'da bulunan acil durum stoklarından 500 geçici barınma ünitesi, 2 bin çadır ve 10 bin 500 yatak teslim edilmek üzere rescEU stratejik rezervlerini seferber etti. ABD, Türkiye ve Suriye'ye 85 milyon dolarlık acil insani yardım da sağlama kararı aldı. Azerbaycan yüzlerce destek kurtarma ekiplerinin yanında binden fazla çadır ve yüzlerce ısıtıcı gönderdi. Çin, bu ekibin 20 ton malzeme ve ekipman gönderildiğini açıkladı. Öte yandan Pekin hükümeti, 5,9 milyon dolarlık acil yardım desteği verileceğini bildirdi. Japonya, Türkiye'deki deprem felaketinin ardından ilk tepki verenlerden oldu. Deprem konusunda dünyanın en ileri teknolojilerine sahip Japonya, Türkiye'ye taşınabilir jeneratörler, tıbbi kitle ve gıda yardımıyla birlikte 73 arama kurtarma personeli gönderdi. Katar "Yardım ve Destek" kampanyasında 46 milyon dolar, Katar Emiri Şeyh Temim b. Hamed El Sani 14 milyon dolar ile bağış kervanına katıldı. BAE de, Türkiye'ye bir sahra hastanesi kuracaklarını belirtirken BAE Devlet Başkanı Al

Nahyan, Türkiye'ye 50 milyon dolar nakdi yardım yapacağını duyurdu. Katar'ın finanse ettiği Qatar Charity binlerce sıcak yemek dağıtırken bölgeye yardım için ilk etapta 6 milyon dolar ayırdı. Katar ayrıca Türkiye'ye 10 bin konteyner ev gönderiyor. Kanada Başbakanı Justin Trudeau, Türkiye ve Suriye'ye 7,5 milyon dolar, Avustralya 7 milyon dolar gönderme kararı aldı. Ukrayna'dan gelen arama kurtarma ekipleri, depremde evini kaybedenler için de Antakya'ya çadır kent kurdu. Güney Kore Dışişleri Bakanlığı, Türkiye'ye acil insani yardım için 5 milyon dolar ayırdı. Yunanistan'dan Türkiye'ye gönderilecek 500 çadır, 1500 yatak, 7500 battaniye ve ilaçların ilk kısmı da, 9 Şubat'ta Adana'ya ulaştı. BM Genel Sekreteri Antonio Guterres, BM Acil Durum Fonu'ndan, Türkiye ve Suriye'de depremlerden etkilenen insanlara yardım etmek için 25 milyon dolar ayırdı. Dünya Bankası da 1,78 milyar dolarlık deprem desteği sağlarken 1 milyar dolarlık yeni bir kaynak için çalışıyor.

OTELLER DEPREMZEDEYE KUCAK AÇTI

Otellerin tesislerini ücretsiz olarak depremzedelerin hizmetine sundu.

Otel yöneticileri bu durumun geçici çözüm olduğunu ve uzun süreli gerçekçi formüllerin üzerinde çalışılması gerektiğini bildiriyor. Otelciler, depremde yıkılan ya da hasar gördüğü için oturulamayacak duruma gelen evlerde milyonla ifade edilecek kişinin evsiz kaldığı dikkate alındığında soruna ilk andaki kişisel yardım çabalarının ötesinde bakmak gerektiğini söylüyor. Yöneticiler, "Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Maliye ve Hazine Bakanlığı otellerle görüşerek yalnız gönüllük temelinde ve kısa süreli değil, gerçekçi temelde bir çözüm geliştirilmeli. Örneğin her tesis kapasitesinin yüzde 10-15'lik bir bölümünü, maliyeti kamu yönetimi tarafından karşılanmak üzere depremzedelere ayırırsa bu gerçekçi bir çözüm olur. Böylece kamu yönetimi sorumluluğunu yerine getirirken oteller de depremzedelere yardımlarını işletme kârlarından özveride bulunarak bu hizmeti yerine getirir" diyor. İspanya'da halen emekliler için uygulanan imsero sistemini örnek gösteren otel yöneticileri, söz konusu modelle İspanya'da kamu yönetiminin sübvansiyonuyla 2,5 milyon emeklinin tatil yapmasının sağlandığını belirtiyor.

Deprem bölgesini **TOBB** **CANLANDIRACAK**

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) bünyesindeki 12 **sanayi odasının** başkanı, 6 Şubat'taki depremlerden etkilenen 11 ilin ekonomilerinin yeniden canlandırılması amacıyla, **TOBB Başkanı Rifat Hisarcıklıoğlu** başkanlığında bir araya geldi

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) bünyesindeki 12 **sanayi odası**nın başkanı, 6 Şubat'taki depremlerden etkilenen 11 ilin ekonomilerinin yeniden canlandırılması ve normalleşme sürecine katkı sağlamak amacıyla, **TOBB Başkanı Rifat Hisarcıklıoğlu** başkanlığında bir araya geldi. **TOBB**'dan yapılan yazılı açıklamaya göre, istişare toplantısı **İstanbul Sanayi Odası (İSO) Başkanı Erdal Bahçivan**'ın ev sahipliğinde gerçekleşti. Yaklaşık 5 saat süren toplantı sonucunda, deprem bölgesinde ekonominin ve istihdamın yeniden canlandırılması için 5 projenin hayata geçirilmesi konusunda görüş birliğine varıldı. Bu kapsamda başlatılan projeler ve hayata geçirilmesinin faydalı olacağı değerlendirilen öneriler şöyle:

Tedarikçim deprem bölgesinden

"Özellikle büyük ölçekli şirketleri, ham madde ve yarı mamul tedariklerini deprem bölgesindeki firmalardan karşılamaya davet ediyoruz." denilen önerilerde, bu çerçevede **TOBB sanayi** veri tabanından bölgedeki üreticilerle gerekli eşleştirme-

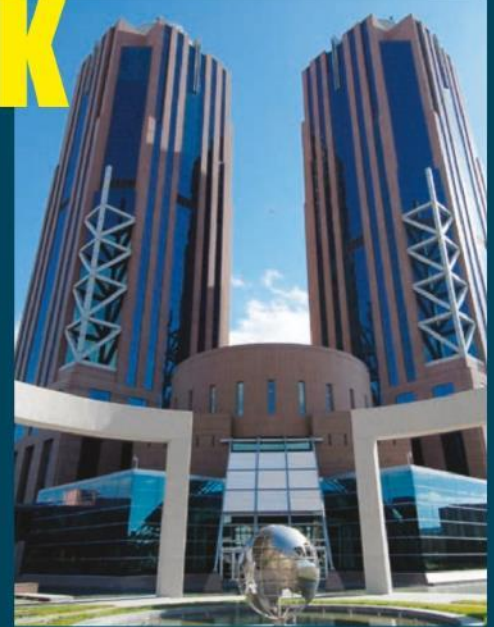
leri yaparak, bölgedeki ticaretin yeniden canlanması hedefleniyor. Tüm illerdeki oda ve borsalar ile 65 sektör meclisi üyelerine yönelik bilgilendirme yapılarak, ülke genelinde iş çevrelerinin projeye katılımının sağlanması planlanıyor.

Ulusal gıda perakendecileri çalışması

Oda ve borsalar ile sektör meclisleri kanalıyla ulusal çapta faaliyet gösteren gıda perakendecilerinin tarım ve gıda ürünleriyle ham madde alımlarını deprem bölgesindeki üreticilerden yapması amaçlanıyor. Bu konuda başlatılan çalışmalar hızlandırılacak.

E-ticaret pazaryerlerinden pozitif ayrım

TOBB e-Ticaret Sektör Meclisi kanalıyla başlatılan pazaryerlerinin deprem bölgesindeki firmalardan tüketiciye ulaştırılacak ürünler için komisyon almaması uygulamasının sektör genelindeki tüm firmalara yaygınlaştırılması ve bölge-

deki üreticilerin ön plana çıkarılması planlanıyor. Bölgeden internet üzerinden yapılacak satışların, kargo masraflarının düşürülmesi için de kargo şirketleri nezdinde girişimlerde bulunulacak.

Teknik destek temini

İstihdamın ve ekonomik aktivitenin yeniden canlandırılması, hasar gören üretim tesislerinin tekrar faaliyete başlayabilmesi için oda ve borsalar vasıtasıyla ve üyelerin katkılarıyla teknik destek seferberliği başlatılacak. **HABER MERKEZİ**

TİSK: Deprem bölgesine yardımlar devam etmeli

Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) Yönetim Kurulu Başkanı Özgür Burak Akkol, deprem bölgesinde muazzam bir dayanışma ve yardımlaşma ruhu bulunduğunu belirterek, bölgeye yardımların istikrarlı şekilde devam ettirilmesi gerektiğini vurguladı.

TİSK Başkanı Özgür Burak Akkol, Kahramanmaraş merkezli ve 10 ili etkileyen depremlerin yaşadığı bölgeyi ziyaret etti.

Kahramanmaraş, Adana, Osmaniye, Gaziantep, İskenderun, Hatay, Kırıkhan ve Antakya başta olmak üzere bölgede incelemelerde bulunan Akkol, AFAD Koordinasyon Merkezlerinde yetkililerle görüştü ve çalışmalar hakkında bilgi aldı.

Açıklamada görüşlerine yer verilen Akkol, ülke olarak çok zor günlerden geçildiğini belirterek, şu değerlendirmede bulundu:

"Bölgede muazzam bir dayanışma ve yardımlaşma ruhuna şahit olduk. Ülkemiz için ne yapsak az. Vatandaşlarımıza ne kadar destek olsak yine de yetmez. Bu şehirlerimize, bu vatandaşlarımıza, sürekli, istikrarlı, unutmadan, bıkmadan, usanmadan destek olmalıyız. Kalbimiz oradaki vatandaşlarımızla atıyor. TİSK olarak, AFAD ile koordinasyon içinde her türlü destek ve yardım için çalışmalarımızı aralıksız olarak sürdüreceğiz. Bu büyük felaketin üstesinden birlikte geleceğiz.

Zaman beraberlik içinde yaralarımızı birlikte sarma zamanı. Bu vesileyle, bölgede ziyaretler esnasında birlikte olduğumuz sivil toplum kuruluşlarımızdan **TOBB**, **TÜRK-İŞ**, **HAK-İŞ**, **TESK**, Türkiye Kamu-Sen ve Memur-Sen ile **İSO**, **ATO**, **ASO**, **ATSO** ve **EBSO**'nun kıymetli başkanlarına teşekkür ederim. Bir kez daha depremde yaşamını yitiren vatandaşlarımıza Allah'tan rahmet, ailelerine başsağlığı ve yaralılara acil şifalar dilerim." (aa)

TOBB'un 5 projesiyle deprem bölgesinde ekonomi canlandırılacak

Öneriler arasında, bölgeden internet üzerinden yapılacak satışların, kargo masraflarının düşürülmesi için kargo şirketleri nezdinde girişimlerde bulunulması da yer alıyor.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) bünyesindeki 12 sanayi odasının başkanı, 6 Şubat'taki depremlerden etkilenen 11 ilin ekonomilerinin yeniden canlandırılması ve normalleşme sürecine katkı

sağlamak amacıyla, TOBB Başkanı Rıfat Hisarcıklıoğlu başkanlığında bir araya geldi.

TOBB'dan yapılan yazılı açıklamaya göre, istişare toplantısı İstanbul Sanayi Odası (İSO) Başkanı Erdal Bahçıvan'ın ev sahipliğinde gerçekleşti. Yaklaşık 5 saat süren toplantı sonucunda, deprem bölgesinde ekonominin ve istihdamın yeniden canlandırılması için 5 projenin hayata geçirilmesi konusunda görüş birliğine varıldı.

Bu kapsamda başlatılan projeler ve hayata geçirilmesinin faydalı olacağı değerlendirilen öneriler şöyle:

Tedarikçim deprem bölgesinden

"Özellikle büyük ölçekli şirketleri, ham madde ve yarı mamul tedariklerini deprem bölgesindeki firmalardan karşılamaya davet ediyoruz." denilen önerilerde, bu çerçevede TOBB sanayi veri tabanından bölgedeki üreticilerle gerekli eşleştirmeleri yaparak, bölgedeki ticaretin yeniden canlanması hedefleniyor. Tüm illerdeki oda ve borsalar ile 65 sektör meclisi üyelerine yönelik bilgilendirme yapılarak, ülke genelinde iş çevrelerinin projeye katılımının sağlanması planlanıyor.

Ulusal gıda perakendecileri çalışması

Oda ve borsalar ile sektör meclisleri kanalıyla ulusal çapta faaliyet gösteren gıda perakendecilerinin tarım ve gıda ürünleriyle ham

madde alımlarını deprem bölgesindeki üreticilerden yapması amaçlanıyor. Bu konuda başlatılan çalışmalar hızlandırılacak.

E-ticaret pazaryerlerinden pozitif ayırım

TOBB e-Ticaret Sektör Meclisi kanalıyla başlatılan pazaryerlerinin deprem bölgesindeki firmalardan tüketiciye ulaştırılacak ürünler için komisyon almaması uygulamasının sektör genelindeki tüm firmalara yaygınlaştırılması ve bölgedeki üreticilerin ön plana çıkarılması planlanıyor. Bölgeden internet üzerinden yapılacak satışların, kargo masraflarının düşürülmesi için de kargo şirketleri nezdinde girişimlerde bulunulacak.

Teknik destek temini

İstihdamın ve ekonomik aktivitenin yeniden canlandırılması, hasar gören üretim tesislerinin tekrar faaliyete başlayabilmesi için oda ve borsalar vasıtasıyla ve üyelerin katkılarıyla teknik destek seferberliği başlatılacak.

Çalışanlara ilave gelir desteği

Deprem bölgesindeki istihdamın toparlanması amacıyla 2023 yılı boyunca çalışanlardan kesilen gelir vergisi ve sigorta priminin çalışanlara iade edilmesinin faydalı olacağı değerlendiriliyor.

Böylece söz konusu kesintilerin çalışanlara ilave gelir olarak yansıtılması sağlanmış olacak. (aa)

DEPREM ÜLKE EKONOMİSİNİ DE VURDU

Kahramanmaraş merkezli büyük depremlerin vurduğu on ilde can ve mal kayıpları giderek artarken, Gaziantep başta bu illerin ülke ekonomisindeki yeri nedeniyle bu elim olay tüm ülke ekonomisini olumsuz etkilemeye aday.

Kahramanmaraş Pazarcık merkezli 7,7 ve Elbistan merkezli 7,6 şiddetli depremlerin vurduğu 10 ilde giderek artan can ve mal kayıplarında hasarın tam boyutu günler sonra ortaya çıkacak. Ancak, başta büyük **sanayi** kuruluşlarına sahip Gaziantep olmak üzere bu illerin ülke ekonomisindeki payı nedeniyle bu elim olay tüm ülke için ekonomik açıdan olumsuz sonuçlar doğurmaya aday.

Depremden etkilenen on il, Türkiye'nin toplam gayri safi yurt içi hasılasının (GSYH) yaklaşık yüzde 8'ini gerçekleştiriyor. GSYH'nın büyük bölümünü yaratan İstanbul ve Marmara bölgesi dışındaki iller baz alındığında bu yüksek bir orana denk geliyor. Türkiye ekonomisinde 2021 yılında yüzde 11,35 olan büyümenin yaklaşık 1 puanı bu on ilden kaynaklanmıştı. Tek başına GSYH'nin yüzde 35'ini yaratan İstanbul'un yıllık büyüme oranına katkısının 3,96 puan olduğu dikkate alındığında, on ilin katkısının boyutu anlaşılıyor. Özellikle yıllık GSYH büyümeye katkısı tek başına 0,25 puan olan Gaziantep, en fazla katkı yapan 8'inci il konumunda bulunuyor.

Deprem yaralarını sarmaya uğraşacak on ilin ülke ekonomisindeki ağırlığı dolayısıyla, bu illerde yıllık büyümenin sıfır olması bile Türkiye ekonomisindeki genel büyüme oranının 1 puandan fazla düşmesi anlamına geliyor. On ilin ekonomisinde küçülme olasılığı dikkate alındığında ise genel büyümeye olumsuz etkisinin büyüyeceği görülüyor. Türkiye'nin 2023'te büyüme hedefi 5 düzeyinde bulunuyor.

138 büyük **sanayi** kuruluşu

Gaziantep'ten, ISO ilk 500 büyük **sanayi** kuruluşu listesine girmeyi başaran 29 ve ikinci 500'de 38 olmak üzere toplam 71 firma, Türkiye'nin en büyük 1000 **sanayi** kuruluşu arasında yer alıyor. Kahramanmaraş'ta ilk 500'de 13, ikinci 500'de 11, Adana'da ilk 500'de 10, ikincide 14, Hatay'da ilk 500'de 9,

71'i Gaziantep'te olmak üzere on ildeki toplam 138 **sanayi** kuruluşu, Türkiye'nin en büyükleri arasında yer alıyor. On ilde, ülke enerji güvenliği açısından stratejik önemde 44 baraj ve HES bulunuyor.

Ülke ihracatının yüzde 8'ini gerçekleştiren on il, toplam verginin yüzde 5'ini ödüyor, mevduatın yüzde 5,6'sına sahip, kredilerin yüzde 9'unu kullanmış durumda, bankaların takipteki alacaklarının yüzde 11,2'si de bu illerden.

ikincide 8, Osmaniye'de sırasıyla 2 ve 3, Malatya'da ise ikinci 500'de bir firma bulunuyor. Buna göre on ilde ilk 500'de 63, ikincide 75 olmak üzere toplam 138 firma Türkiye'nin en büyük ilk bin **sanayi** kuruluşu arasında yer alıyor.

İhracatın yüzde 8'i bu illerden

Depremzede on il 2022 yılında Türkiye'nin toplam 254,2 milyar lira olan ihracatının yüzde 8,4 oranındaki 21,5 milyar dolarlık kısmını gerçekleştirdi. Bunun da 11,2 milyar dolarını tek başına Gaziantep yaptı. Hatay 4,1 milyar, Adana 3,1 milyar dolarla en çok ihracat yapan iller arasında yer aldı.

Yıllık ödediği vergi 176 milyar TL

Depremzede on il 2022 yılında devletin 2 trilyon 353,3 milyar lira olan toplam vergi gelirlerinin 118,4 milyar lira ile yüzde 5'ini ödedi. Geçen yıl 2 trilyon 802,4 milyar lira olan merkezi yönetim toplam bütçe gelirlerinin de 130,2 milyar lira ile yüzde 4,6'sı bu on ilden sağlandı. Depremin ciddi can ve mal kayıplarına yol açtığı on ilde üretimin, ticaretin, ekonomik faaliyetlerin duraksaması, vergilerin ödenememesi, kamu maliyesi açısından önemli bir kayıp anlamına geliyor.

Kredi borcu 697 milyar lira

Depremin vurduğu illerin can ve mal kayıpları ve ekonomik süreçlerinin kesintiye uğraması bankacılık sektörünün bilançosunu da olumsuz etkileyecek. Sektörde 2022 sonu itibarıyla 8 trilyon 253,7 milyar lira olan mevduatın yüzde 5,6 oranındaki 462,9 milyar liralık bölümüne sahip olan bu on ilde, aynı tarih itibarıyla 7 trilyon 643,4 milyar lira olan toplam nakdi kredilerin ise yüzde 9,1 oranındaki 696,9 milyar liralık bölümünü kullanmış durumda. Bu tutar, deprem yüzünden ağır can ve mal kaybı yaşayan, "canının derdine düşmüş" depremdede yurttaşların kullandığı ticari krediler ile tüketici kredilerini kapsıyor. Bankacılık sektörünün 2022 sonu itibarıyla 160,8 milyar lira olan takipteki kredi alacaklarının da yüzde 11,2 oranındaki 17,9 milyar liralık bölümü bu on ilden. Depremin insan hayatı ve maddi servette büyük hasara yol açtığı bu illerde takipteki kredi alacaklarının doğal olarak büyümesi bekleniyor.

Ülke nüfusunun yüzde 16'sının yaşadığı on il Türkiye'nin GSYH'sinin yüzde 8'den fazlasını yaratıyor, kayıplar yıllık büyüme oranını 1-2 puan aşağı çekebilir.

	Nüfus	Büyümeye Katkı (2021, %)	İlk 500	2'nci 500	İhracat (2022, Milyon \$)	Toplanan Vergi (2022, Milyon TL)	T. Bütçe geliri (2022, Milyon TL)	Mevduat (2022, Milyon TL)	Kredi (2022, Milyon TL)	Takipteki Kredi (Milyon TL)
Adana	2.274.106	0,21	10	14	3.117,0	31.764,4	34.921,0	120.143,3	148.054,8	4.409,1
Adıyaman	635.169	0,03	-	-	97,3	1.588,5	1.841,7	13.856,7	18.859,8	319,6
Diyarbakır	1.804.880	0,05	-	-	422,1	7.275,2	9.223,0	35.495,4	50.320,2	2.087,0
Gaziantep	2.154.051	0,25	29	38	11.196,6	15.756,9	17.123,9	105.584,7	217.116,3	5.113,7
Hatay	1.686.043	0,20	9	8	4.067,4	45.457,0	47.564,9	82.736,7	102.902,9	2.642,0
K. Maraş	1.177.436	0,05	13	11	1.411,7	5.995,4	6.678,7	36.257,4	63.550,1	1.245,1
Malatya	812.580	0,04	-	1	456,2	3.547,9	4.519,8	26.893,2	24.832,2	500,2
Osmaniye	559.405	0,04	2	3	375,1	1.590,0	1.982,5	11.474,7	22.205,4	413,1
Şanlıurfa	2.170.110	0,07	-	-	313,1	4.408,4	5.130,6	27.665,4	45.929,2	1.179,0
Kilis	147.919	0,01	-	-	122,4	997,6	1.201,3	2.792,9	3.123,4	63,4
10 İli	13.273.780	0,95	63	75	21.456,4	118.381,2	130.187,5	462.900,3	696.894,4	17.972,2
TÜRKİYE	85.279.553	11,35	500	500	254.171,9	2.353.286,0	2.802.355,2	8.253.661,5	7.643.421,6	160.817,7
10 İlin Payı (%)	15,6	8,3	12,6	15,0	8,4	5,0	4,6	5,6	9,1	11,2

Deprem bölgesindeki illere ait seçilmiş ekonomik göstergeler

Konutların yarıdan fazlasının DASK'ı yok

Depremlerin vurduğu on ilde toplam 2milyon 175bin konut bulunuyor. Bu konutlardan yüzde 48,5 oranındaki 845bin 55bin 461'i için Doğal ve Afet Sigortaları Kurumu'na (DASK) Zorunlu Deprem Sigortası yaptırılırken, yüzde51,5'i oluşturan 1milyon 119 bin 539 konutun sigortası olmadığı görülüyor.

Yıkık, yıkılacak ve ağır hasarlı durumdaki konutların sayısı 200 bin civarında kalsa bile,100 binden fazla konut Zorunlu Deprem Sigortası bulunmadığı için bu kapsamda, 2023 yılı için üst sınırı 640 bin TL olarak belirlenen hasar ödemelerinden yararlanamayacak.

Deprem sigortası bulunmayan konutların oranının en yüksek olduğu il yüzde 65,9'la Diyarbakır. Bu ilde yüzde 60,1'le Hatay, yüzde 57,4'le Osmaniye izliyor. Sigortasız bina oranının en düşük olduğu il ise yüzde 35,7 ile Gaziantep. Başka deyişle bu ildeki toplam konutların yüzde 64,3'ünün deprem sigortası bulunuyor. Sigortalı konut oranı yüksek bir diğer il de yüzde 59,4'le Kilis.

	Konut Sayısı	Sigortalı Konutlar	Sigortasız Konutlar	Sigortasız Oran(%)	Prim (TL)
ADANA	479.000	221.137	257.863	53,8	31.858.730
GAZİANTEP	339.000	218.030	120.970	35,7	25.132.909
HATAY	315.000	125.796	189.204	60,1	33.431.292
DIYARBAKIR	231.000	78.688	152.312	65,9	11.077.571
KAHRAMANMARAŞ	210.000	112.347	97.653	46,5	22.410.778
ŞANLIURFA	198.000	104.163	93.837	47,4	8.285.781
MALATYA	188.000	97.771	90.229	48,0	27.762.754
OSMANİYE	101.000	42.998	58.002	57,4	9.531.124
ADYAMAN	89.000	39.686	49.314	55,4	10.177.657
KİLİS	25.000	14.845	10.155	40,6	1.572.638
TOPLAM	2.175.000	1.055.461	1.119.539	51,5	181.241.234

Depremde illerde toplam ve sigortalı-sigortasız konut sayıları

Stratejik enerji tesisleri

Depremle sarsılan on ilde, ülke enerji ihtiyacının karşılanmasında stratejik öneme sahip, aralarında Atatürk ve Karakaya'nın da yer aldığı 44 önemli baraj ve hidroelektrik santrali (HES) bulunuyor. Bunlar arasında yer alan Malatya'daki Sultansuyu Barajı, depremden etkilendi ve tedbiren kademeli olarak boşaltılacağı açıklandı. Ülke enerji güvenliği ve bölgede insan yaşamını tehdit edecek durumların ortaya çıkmaması için bu baraj ve HES'lerin etkin kontrolü, yeni büyük deprem ya da artışlara karşı gerekli önlemlerin alınması büyük önem taşıyor.

Adatepe Barajı	K. Maraş
Aslantaş Barajı ve HES	Osmaniye
Atatürk Barajı ve HES	Ş. Urfa, Adıyaman
Ayvalı Barajı	K. Maraş
Balıkli Barajı	Kilis
Batman Barajı ve HES	Diyarbakır
Berdan Barajı ve HES	Mersin
Berke Barajı ve HES	Osmaniye
Birecik Barajı ve HES	Ş. Urfa
Boztepe Barajı	Malatya
Çamgazi Barajı	Adıyaman
Çat Barajı	Malatya
Çatalan Barajı ve HES	Adana
Devegeçidi Barajı	Diyarbakır
Dicle Barajı ve HES	Diyarbakır
Gezende Barajı ve HES	Mersin
Göksu Barajı	Diyarbakır
Hacıhüdr Barajı	Ş. Urfa
Hancağz Barajı	Gaziantep
Kadıncık Barajı ve HES.	Mersin
Kalecik Barajı	Osmaniye
Kapıkaya Barajı	Malatya
Karakaya Barajı ve HES	Diyarbakır, Malatya
Karkamış Barajı ve HES.	Gaziantep, Ş. Urfa
Kartalkaya Barajı	K. Maraş
Kayacık Barajı	Gaziantep
Kılavuzlu Barajı ve HES	K. Maraş
Karakuz Barajı ve HES	Diyarbakır
Kozan Barajı	Adana
Medik Barajı	Malatya
Mehmetli Barajı.	Osmaniye
Menzelet Barajı ve HES	K. Maraş
Nergizlik Barajı	Adana
Polat Barajı	Malatya
Seve Barajı	Kilis
Seyhan Barajı ve HES	Adana
Sır Barajı ve HES	K. Maraş
Silvan Barajı ve HES.	Diyarbakır
Sultansuyu Barajı	Malatya
Sürgü Barajı	Malatya
zTahtaköprü Barajı	Gaziantep
Yarseli Barajı	Hatay
Yayladağı Barajı.	Hatay
Yoncalı Barajı.	Malatya

Bölgedeki baraj ve HES'ler

OTONOMİ

HABER

İSTANBUL İÇİN FARKINDALIK ÇAĞRISI

Türkiye Kahramanmaraş depreminin yaraları sarmaya çalışırken, aynı zamanda, "beklenen büyük deprem" dolayısıyla yeniden İstanbul'a odaklandı ve farkındalık çağrıları arttı.

Beklenen büyük deprem, İstanbul ve 8 komşu ilde 8 milyona yakın hanedeki toplam 25,6 milyon insanı doğrudan tehdit ediyor.

Tüm ulusu yasa boğan ve can ve mal kaybı bilançosu giderek büyüyen Kahramanmaraş depreminin yaraları sarılmaya çalışılırken, aynı zamanda, “beklenen büyük deprem” dolayısıyla kaygılar yeniden İstanbul’la odaklandı; farkındalık ve ivedi önlem çağrıları arttı.

Dünya Gazetesi’nden Naki Bakır’ın haberine göre, beklenen büyük İstanbul depreminden İstanbul’un yanı sıra fay hattı üzerinde ya da yakınında yer alan Bursa, Kocaeli, Balıkesir, Tekirdağ, Çanakkale, Sakarya, Kırklareli ve Yalova’nın da kısmen ya da tamamen etkileneceği belirtiliyor. Buna göre deprem, İstanbul ve komşu illerde 8 milyona yakın hanedeki toplam 25,6 milyon insanı doğrudan tehdit ediyor. Türkiye ekonomisinin dinamosu konumundaki İstanbul, ekonomideki ağırlığının yanında diğer 80 ildeki üretim, dağıtım, dış ticaret, lojistik ve finans başta tüm ekonomik süreçleri de sağlayan merkez konumunda. Bu nedenle bölgede beklenen büyük deprem, ülke ekonomisini felç etme olasılığı nedeniyle tüm ülke için yaşamsal tehdit oluşturuyor. Kahramanmaraş depreminin yol açtığı acı sonuçlardan da ders alınarak, gerekli önlemlerin hızla devreye alınmaması durumunda, İstanbul merkezli gerçekleşecek bir depremin aslında, “Büyük Türkiye depremi” olacağı ifade ediliyor.

7,9 milyon konut, 25,6 milyon insan

Beklenen büyük depremin hedefindeki İstanbul, 4 milyon 755 bin 86 hanede toplam 15,9 milyon kişi ile Türkiye nüfusunun

yüzde 18,7’sini barındırıyor. Depremden etkilenecek 8 komşu il ile birlikte tehdit altındaki toplam hane sayısı 7 milyon 870 bin 806’ya, toplam nüfus 25 milyon 590 bin 594 kişi ile ülke nüfusunun yüzde 30’una ulaşıyor. Büyük depremin hedefindeki toplam hane sayısı 5 milyona yakını İstanbul’da olmak üzere toplamda 8 milyona yaklaşıyor.

İşyeri, tesis, fabrika vb. ticari nitelikte taşınmazlar da eklendiğinde depremden etkilenecek fiziki unsurların sayısı çok daha yüksek düzeylere ulaşıyor.

Milli gelirin yarısı buradan

Beklenen büyük depremin hedefindeki İstanbul, Türkiye’nin toplam gayri safi yurt içi hasılasının (GSYH) tek başına yüzde 31,4’ünü yaratıyor. Deprem tehdidi altındaki çevre iller içinde milli gelire yüzde 3,9 katkı veren Bursa ve yüzde 3,8 katkısı olan Kocaeli bulunuyor. Tehdit altındaki diğer çevre illerle birlikte 9 ilin GSYH’ye toplam katkısı yüzde 44,8’e ulaşıyor. Başka deyişle Türkiye’nin milli gelirinin yarısını büyük depremin vuracağı beklenen 9 il yaratıyor.

Türkiye ekonomisinin yüzde 11,4 büyüdüğü 2021 yılında, bu büyümenin 4 puanlık kısmı tek başına İstanbul’dan kaynaklandı. Diğer sekiz ille birlikte toplam katkı 5,8 puan olarak gerçekleşti. Başka deyişle diğer illerde milli gelir artışı sıfır dahi olsa Türkiye yüzde 5,8 büyümüş olacaktı.

	Nüfus	GSYH’de Payı (2021; %)	Büyümeye Katkı (2021; %)	İlk 500 Sanayi Kuruluşu	2’nci 500 Sanayi Kuruluşu	İhracat (2022; Milyon \$)	Vergi geliri (2022; Milyon TL)	T. Bütçe geliri (2022; Milyon TL)
İstanbul	15.907.951	31,43	3,96	169	138	124.627,6	1.074.005,3	1.132.445,7
Bursa	3.194.720	3,90	0,52	22	39	12.796,8	58.013,7	62.516,8
Kocaeli	2.079.072	3,78	0,67	36	25	14.436,0	237.044,1	243.016,3
Balıkesir	1.257.590	1,26	0,12	5	5	934,4	9.565,5	10.966,0
Tekirdağ	1.142.451	1,82	0,34	4	12	3.049,0	31.715,2	33.021,5
Sakarya	1.080.080	1,09	0,06	6	5	5.274,2	7.321,5	8.466,0
Çanakkale	559.383	0,64	-0,01	-	1	213,4	7.958,5	8.911,7
Kırklareli	369.347	0,49	0,05	-	-	343,1	2.074,0	2.499,2
Yalova	296.333	0,38	0,07	2	1	579,8	6.633,0	6.995,2
9 İL	25.590.594	44,79	5,78	244	226	162.254,3	1.434.330,7	1.508.838,3
TÜRKİYE	85.279.553	100,00	11,35	500	500	254.171,9	2.353.286,0	2.802.355,2

İstanbul ve beklenen büyük depremden etkilenecek illerin ülke ekonomisindeki yeri

En büyük sanayi kuruluşları orada

Bölgenin ülke milli gelirinin yarıya yakını yaratmasında önemli rol oynayan en büyük sanayi kuruluşları İstanbul ve çevre illerde yer alıyor. İstanbul Sanayi Odası’nın (İSO) belirlediği ilk 500 büyük sanayi kuruluşunun 169’u, ikinci 500 sanayi kuruluşunun da 138’i İstanbul merkezli. Buna göre ülkenin en büyük 1.000 firmasının 307’si tek başına İstanbul’da yer alıyor.

Büyük sanayi kuruluşu sayısında İstanbul’u Kocaeli ve Bursa izliyor. 9 ildeki toplam 244 sanayi kuruluşu ilk 500’de, 226’sı da ikinci 500’de olmak üzere toplam 470 kuruluş ilk 1.000 büyük firma arasında bulunuyor.

İhracatın üçte ikisi bölgeden

Türkiye’nin 2022 yılında 254,2 milyar dolar olan toplam ihracatının yüzde 49 oranındaki 124,6 milyar dolarlık kısmını tek başına İstanbul gerçekleştirdi. Kocaeli 14,4 milyar dolarla en çok ihracat yapan 3’üncü, Bursa 12,8 milyar dolarla 4’üncü, Sakarya 5,3 milyar dolarla 8’inci il oldu. Diğerleri ile birlikte 9 il toplamda 162,3 milyar dolarla Türkiye’nin toplam ihracatında yüzde 63,8 pay aldı.

Ülke milli gelirinin yüzde 31,4’ünü İstanbul olmak üzere; depremden etkilenecek 9 il toplamda yüzde 45’ini yaratılıyor.

OTONOMİ

HABER

Türkiye'nin en büyük bin sanayi kuruluşunun 307'si İstanbul olmak üzere toplam 470'i bu 9 ilde. Bu iller Türkiye'nin ihracatının yüzde 64'ünü gerçekleştiriyor, verginin yüzde 61'ini ödüyor, toplam mevduatın yüzde 52,5'ine sahip.

Her 100 TL verginin 46'sı İstanbul'dan

2022 yılında gelir, kurumlar, servet vergileri ve ÖTV, KDV gibi dolaylı vergi kalemlerinden olmak üzere toplam 2 trilyon 353,3 milyar lira olarak gerçekleşen vergi gelirinin 1 trilyon 74 milyar lirası İstanbul'dan elde edildi. Buna göre devletin topladığı her 100 liralık verginin 46 lirasını İstanbul ödedi. Kocaeli 237 milyar, Bursa 58 milyar, Tekirdağ 31,7 milyar lira ile en çok vergi ödeyen iller arasında yer aldı. 9 ilden toplanan toplam vergi 1 trilyon 434,3 milyar lira ile toplam tahsilatın yüzde 61'ini oluşturdu. Bu 9 ilin toplam merkezi yönetim bütçe gelirlerine katkısı ise 1 trilyon 508,8 milyar liraya ulaştı.

Mevduatın yarısı 9 ilin

2022 sonu itibarıyla bankacılık sisteminde 8 trilyon 253,8 milyar lira olan toplam mevduatın yüzde 44,5'ini oluşturan 3 trilyon 671,8 milyar liralık bölümü İstanbul'da ikamet eden mudilere ait bulunuyor. 9 ildeki mudilere ait toplam mevduat hacmi 4 trilyon 329,5 milyar liraya, payı da yüzde 52,5'e ulaşıyor.

Bankacılık sisteminde 2022 sonu bakiyesi 7 trilyon 643,4 milyar lira olan kredi hacminin yüzde 26,4 oranındaki 2 trilyon 17,7 milyar İstanbul'a açılmış durumda. Diğerleri ile birlikte 9 ile kullanılan kredilerin bakiyesi 2 trilyon 434,1 milyar lira ile toplam hacmin yüzde 31,8'ini oluşturuyor.

	Mevduat	Pay (%)	Kredi	Pay (%)
İstanbul	3.671.846,9	44,5	2.017.674,6	26,4
Bursa	231.176,9	2,8	147.099,9	1,9
Kocaeli	170.806,7	2,1	120.672,3	1,6
Balıkesir	72.329,1	0,9	39.960,3	0,5
Tekirdağ	62.268,8	0,8	38.578,2	0,5
Sakarya	49.167,0	0,6	29.942,2	0,4
Çanakkale	30.856,7	0,4	15.665,3	0,2
Kırklareli	20.102,2	0,2	12.258,8	0,2
Yalova	20.981,3	0,3	12.204,0	0,2
9 İL	4.329.535,5	52,5	2.434.055,6	31,8
TÜRKİYE	8.253.661,5	100,0	7.643.421,6	100,0

9 ilin bankacılık göstergeleri (2022; Milyon TL)

Bankacılık sistemi tehdit altında

Ekonomik işleyişin olmazsa olmazı konumundaki bankacılık sektörünün İstanbul'da kümelenmesi dolayısıyla da büyük deprem ülke ekonomisine tehdit oluşturuyor.

Türkiye'de faaliyet gösteren 32 mevduat bankasından Ziraat Bankası dışındaki 31'inin, 17 kalkınma ve yatırım bankasından İller Bankası hariç 16'sının ve 6 katılımlı bankasının tamamının merkezi İstanbul'da yer alıyor. Ülke genelindeki toplam 10 bin 963 banka şubesinin 3 bin 42'si de İstanbul'da bulunuyor. Buna göre ülke genelinde her tür bankacılık işleminin yönetildiği merkez İstanbul. Bu yüzden büyük deprem, Türkiye'nin tüm ülke geneli ve yurt dışı ile olan fon transferi ve diğer bankacılık işlemlerinin sekteye uğraması riskini içinde barındırıyor.

Öte yandan Türkiye'nin tek menkul kıymetler borsasının Borsa İstanbul (BIST) olması dolayısıyla olası büyük deprem menkul kıymetler piyasası için de ciddi tehdit oluşturuyor.

Konutların yarısı 2000 öncesi

İstanbul'daki 4 milyon 755 bin 86 hane yer alırken, bunların bulunduğu binaların yarısından fazlasını, büyük Marmara depreminden önce yapılanlar oluşturuyor. Bu bilinmeyenler oluşturuyor. Deprem sonrası çıkarılan deprem yönetmeliğinden sonra yapılanların oranı ise yüzde 45,7.

Deprem hedefindeki 9 ildeki 7 milyon 870 bin 806 hanenin bulunduğu binaların yüzde 11,1'ini oluşturan 874 bin 768'inin 1980 ve öncesinde, yüzde 35,4 oranındaki 2 milyon 789 bin 876'sının 1981-2000 arasında inşa edildiği görülüyor. Buna göre bu illerdeki konutların yüzde 46,5'ini, deprem yönetmeliğinden önce yapılanlar oluşturuyor. Bu illerde toplam sayının yüzde 45,9'unu oluşturan 3 milyon 609 bin 233 konut 2001 ve sonrasında yapılırken, yüzde 7,6'lık bir oran teşkil eden 596 bin 929 konutun yapım tarihi ise bilinmiyor.

	Konut Sayısı	Bina inşa yılı				Payı (%)			
		1980 ve Öncesi	1981-2000	2001 ve Sonrası	Bilinmeyen	1980 ve Öncesi	1981-2000	2001 ve Sonrası	Bilinmeyen
İstanbul	4.755.086	493.276	1.750.833	2.173.468	337.508	10,4	36,8	45,7	7,1
Bursa	966.765	113.980	317.559	436.507	98.719	11,8	32,8	45,2	10,2
Kocaeli	602.601	59.533	204.950	292.196	45.922	9,9	34,0	48,5	7,6
Balıkesir	456.193	86.368	168.535	178.977	22.313	18,9	36,9	39,2	4,9
Tekirdağ	349.057	22.356	100.940	193.984	31.778	6,4	28,9	55,6	9,1
Sakarya	312.767	34.484	109.427	146.135	22.721	11,0	35,0	46,7	7,3
Çanakkale	204.793	40.080	65.443	95.363	3.907	19,6	32,0	46,6	1,9
Kırklareli	128.459	16.375	37.953	51.345	22.786	12,7	29,5	40,0	17,7
Yalova	95.085	8.316	34.236	41.258	11.275	8,7	36,0	43,4	11,9
9 il	7.870.806	874.768	2.789.876	3.609.233	596.929	11,1	35,4	45,9	7,6

İstanbul ve çevre illerde konutların yapım tarihine göre dağılımı

İstanbul'un ülke ekonomisindeki ağırlığı yanında, diğer 80 ildeki ekonomik süreçleri de kilitleyecek merkez oluşu dolayısıyla beklenen büyük deprem tüm ülke için hayati tehdit oluşturuyor.

Beklenen depremin etki alanı

Büyük İstanbul depremi, Marmara Denizi'nin altındaki kuzey Anadolu fayının kuzey kolu üzerinde, Adalar fayı ile Kumburgaz fayı üzerinde bekleniyor. Bu kol, Gölçük'ten Tekirdağ'a kadar uzanıyor. Bu kesime Marmara fayı deniyor. Bu faydaki kırılma durumunda yaşanacak yüksek şiddeteki depremden en çok İstanbul'un Avrupa yakasının etkileneceği, ayrıca Maltepe-Kadıköy arasında büyük yıkımlar olabileceği belirtiliyor. Özellikle Kocaeli, Yalova illeri ile Bursa'nın Gemlik Balıkesir'in Bandırma, Çanakkale'nin Biga ilçeleri de depremden en çok etkilenecek yerler arasında sayılıyor. Kuzey Anadolu Fayı'nın Adalar fayı segmenti ile Kumburgaz fayında stres birikmesi olduğuna işaret eden deprem uzmanları, depremin Güney Marmara'yı da etkileyeceği, yaşanacak sarsıntının Bursa, Bandırma ve Biga'ya ciddi zarar verebileceğini vurguluyor.

Borsada işlem gören şirketlere genel bir bakış

ESER TAŞCI

BiStock Kurucu Ortak ve Danışman

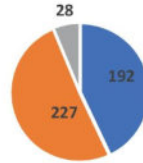
Halka arz; sermaye piyasası araçlarının satın alınması için her türlü yoldan yapılan genel bir çağrı ve bu çağrı devamında gerçekleştirilen satış olarak tanımlanıyor. Halka arzın şirketlere birçok sorumluluk getirdiği doğru olmakla birlikte, bu sorumluluklara uyum, şirketin kurumsallaşmasının ve sonraki kuşaklara kalmasının da önünü açıyor. Bu noktada; bağımsız denetim, kurumsal yönetim ilkeleri ve kamuyu aydınlatma en önemli sorumluluklar olarak karşımıza çıkıyor. Her ne kadar SPK tarafından yayımlanan sürdürülebilirlik ilkelerine uyum çerçevesinde yer alan esasları yerine getirmek gönüllülük esasına dayanıyor olsa da sürdürülebilirlik ilkelerine uyulmamasının nedenleri, kurumsal yönetim ilkelerine uyum raporunda açıklanacağından sürdürülebilirlik de halka açık şirketler açısından önem arz ediyor.

Borsada pazar kavramı

21 Kasım 2022 itibarıyla, borsamızda Yıldız Pazar, Ana Pazar ve Alt Pazar'da işlem gören toplam 447 şirket bulunuyor. Bu şirketlerin 192'si Yıldız Pazar'da, 227'si Ana Pazar'da, kalan 28'i de Alt Pazar'da işlem görüyor.

Borsa İstanbul'un yayımladığı halka arz broşürünün kapağında "Sürdürülebilir kalkınma için yatırım yapan, üreten, ihracat yapan ve istihdam yaratan şirketlerimizin finansmana daha kolay ve düşük maliyetle erişiminin sağlanması ve bu sayede özkaynaklarının güçlendirilmesi gerekmektedir" ifadesi yer alıyor. Peki Türkiye'de üretim yapan, ihracat yapan şirketlerin kaçısı borsada halka açık?

Pazarlardaki şirket sayıları

■ Yıldız Pazar ■ Ana Pazar ■ Alt Pazar

Şirketlerin yer aldıkları pazarlar, Borsa İstanbul'un Kotasyon Yönergesi'nde yer alan kriterlere göre belirleniyor.

Borsada uygulanan işlem esasları pazarlara göre değişkenlik gösteriyor.

Pay endeksleri

Borsa şirketleri arasında diğer önemli sınıflandırma ise borsa endeksleridir. Borsa TİM endeksinde toplam 437 şirket bulunuyor. Yıldız, Ana ve Alt Pazar toplamı olan 447 şirket arasındaki fark ise menkul kıymet yatırım ortaklıklarından kaynaklanıyor.

Günümüzün en önemli konularından biri olan sürdürülebilirlik endeksinde ise 63 şirket yer alıyor. Bu rakam, toplam 447 şirketin yüzde 14'üne tekabül ediyor ki bu oranın Borsa İstanbul'un sürdürülebilirlik endeksinde girmenin bir maliyeti olmamasından ve bu konunun hem aciliyeti

Borsa İstanbul Pazar Kriterleri

Pazarlarda İşlem Görme Kriterleri	Yıldız Pazar	Ana Pazar	Alt Pazar
Piyasa Değerleri (PD)	> 1 milyar TL	> 1 milyar TL	
Fili Dolaşımdaki Payları Piyasa Değeri (FDPD)	> 150 milyon TL	> 60 milyon TL	
Fili Dolaşım Oranı (FDO)	> %10	> %10	
Yerli Bireysel Dolaşım Sayısı	> 1500	> 750	
İmtiyaz	İmtiyaz varsa FDO<%90	İmtiyaz varsa FDO<%90	
Yerli Fon	> 5 milyon TL	> 750	
Likidite	<1,5	<5	
(*)	FDO> %5 ise FDPD>1,25 milyar TL ve Likidite<1,5	FDO> %5 ise Temettü >10 ve FDPD >60 milyon TL veya FDPD> FDPD> 120 milyon TL ve likidite <3	

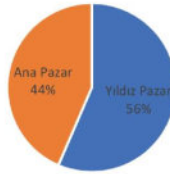

hem de önemi nedeniyle gittikçe artacağı apaçık ortada.

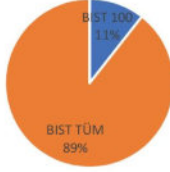
Borsa İstanbul'da yer alan bir diğer endeks olan Kurumsal Yönetim Endeksi'nde ise 60 şirket listeleniyor. Zaman içerisinde kurumsal yönetim ilkelerinin bir kısmının zorunlu hale gelmesi, bu endekste yer alan şirketlere tanınan kotasyon ücretindeki indirimle ilişkin teşviklerin kaldırılması ve bu endekste yer alınması için bu değerlemeyi yapacak şirkete bir ücret ödenmesi nedeniyle endekse olan ilgi azaldı.

Halka arz edilerek Yıldız Pazar, Ana Pazar ve Alt Pazar'da işlem görmeye başlayan şirketlerin payları, işlem görmeye başladığı ilk gün BIST Halka Arz Endeksi kapsamına alınıyor ve iki yıl endeks kapsamında kalıyor. 21 Kasım 2022 itibarıyla BIST Halka Arz Endeksi'nde 85 şirket bulunuyor.

Halka Arz Endeksi'ndeki şirketlerin pazarlara göre kırılımı

Halka Arz Endeksi'ndeki şirketlerin endekslere göre kırılımı

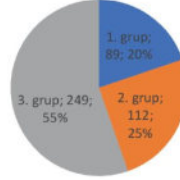
Bu noktada, halka arzının üzerinden uzun zaman geçmemesine rağmen hem Yıldız Pazar'da hem de BIST 100 endeksinde yerini alan dokuz şirket başarısıyla göze çarpıyor. Bu şirketler; Aydem, Başkent Doğalgaz, Gen İlaç, Girişim Elektrik, Galata Wind, Pasifik GYO, Qua Granite, Smart Güneş ve Yayla Agro'dur. Bu dokuz şirketin arasında BIST Sürdürülebilirlik Endeksi'nde yer alan şirket bulunmamasıyla birlikte, Qua Granite'i hem kurumsal yönetim hem de temettü endeksinde görüyoruz. Bu noktadan hareketle; halka arz için SPK'dan onay bekleyen şirketler de göz önüne alındığında, yeni şirketler

halka açıldıkça, BIST 100'de kalmanı da zorlaşacağını söyleyebiliriz.

Grup ayrımı

Borsa İstanbul'da işlem gören şirketler için diğer sıralama da Kurumsal Yönetim Tebliği'nde yer alan grup ayrımıdır. Bu ayırmada şirketler sistemik önemlerine göre piyasa değerlerinin ortalaması ve fiili dolayışındaki paylarının piyasa değerlerinin ortalaması dikkate alınarak üç gruba ayrılıyor. Her yılın başında SPK tarafından belirlenen ve haftalık bültende ilan edilen grupların hesaplanmasında kullanılan eşiklerin yeniden değerlemeye tabi tutulması ve her yıl borsanın performansının iyi gitmesi nedeniyle birinci ve ikinci grupta yer alan şirketlerin sayısı artıyor.

BIST Yıldız Pazar, Ana Pazar ve Alt Pazar'daki şirketlerin gruplara göre kırılımı¹

Grupların farklılık gösterdikleri illere bakıldığında; birinci gruptaki şirketlerin KAP'taki bildirimlerini İngilizce olarak da yapmaları ve yönetim kurulunun, aday gösterme komitesinin raporu çerçevesinde bağımsız üye aday listesini, genel kurul toplantısından en az 60 gün önce ilgili aday gösterme komitesinin raporu ve yönetim kurulu kararı ile birlikte SPK'ya göndermesi gerekiyor. Üçüncü gruptaki şirketler için de yönetim kurulunda bulunması gereken bağımsız yönetim kurulu üyesi sayısı ve yatırımcı ilişkileri yöneticisinin sahip olması gereken lisanslarda istisna bulunuyor.

Aslında borsada şirketlerin piyasa değerlerine ve işlem hacimlerine bakıldığında ikinci ve üçüncü grubun birbirine daha çok benzeştiği, birinci grubun ise onlardan ayrıştığı gözlemleniyor. Ayrıca bir üst gruba yükselen şirket, hesaplamaların ait olduğu yılı takip eden yıldan itibaren, yeni gruba ilişkin kurumsal yönetim ilkelerine de tabi oluyor. Aksi durum, tabi olunan kurumsal yönetim

ilkelerinde değişiklik gerektirmez. Yani bir şirket örneğin çok iyi performans gösterdiği veya bedelsiz sermaye artırımını yaptığı bir yıl, bir üst gruba geçtiğinde bir sonraki yıl o grubun rakamsal eşiklerini yakalayamasa bile grubu değişmiyor ve sorumluluklarında azalma olmuyor.

Halka yeni arz edilen şirketlere sağlanan istisnalar

Halka arzlarda, tüm şirketler SPK tarafından yeni gruplar ilan edilene kadar üçüncü grupta yer alan şirketlerin yükümlülüklerine tabi olup paylarının borsada işlem görmeye başlaması sonrasında yapılacak ilk genel kurul tarihi itibarıyla gerekli uyumu sağlamak zorundadır. Örneğin 2022 yılının Ekim ayında işlem görmeye başlayan bir şirket, 2023'ün Ocak ayında SPK tarafından ilan edilen listede eğer ikinci grupta yer alıyorsa o yıl yapacağı genel kurula kadar üçüncü grubun sorumluluklarına tabi olacak, genel kurulun yapılacağı tarihten itibaren ise ikinci grubun sorumluluklarına tabi olacaktır.

Halka yeni arz edilen şirketlere tanınan bir diğer istisna ise SPK'nın 28.04.2022 tarihli ilke kararıyla, yıllık finansal raporların Kamuyu Aydınlatma Platformu'nda (KAP) açıklanma süresi içerisinde ilk kez Borsa İstanbul'da yeni işlem görme veya pazar değişikliği nedeniyle Kurumsal Yönetim Tebliği'nin kurumsal yönetimle ilgili düzenlemelerine tabi hale gelen şirketler tarafından, kurumsal yönetim raporlamasına ilişkin uyum raporu ve bilgi formu hazırlama yükümlülüğünün, paylarının Borsa'nın Yıldız Pazar, Ana Pazar ve Alt Pazar'da işlem görmeye başladığı yılı takip eden yılda yerine getirilmesidir.

SPK tarafından yayımlanan Sürdürülebilirlik İlkeleri Uyum Çerçevesi'nde de paylarının ilk defa halka arz edilmesi ve/veya borsada işlem görmeye başlaması için SPK'ya başvuran ortaklıkların, paylarının borsada işlem görmeye başladığı yılı takip eden yılın verilerini içerecek şekilde ilgili yılın faaliyet raporlarında sürdürülebilirlik ilkeleri uyum çerçevesine yer vermesi gerektiği yer alıyor. Bu kapsamda örneğin; 2020 yılı içinde ilk defa halka arz edilen bir ortaklığın, 2021 yılı sürdürülebilirlik verilerini

çerçeve şeklinde 2022 yılı faaliyet raporunun hazırlanması gerekiyor.

Halka yeni arz edilen şirketlere getirilen üçüncü bir istisna da Kurumsal Yönetim Tebliği'nin yatırımcı ilişkilerini düzenleyen 11'inci maddesinde düzenleniyor. Buna göre; paylarının ilk defa halka arz edilmesi ve/veya borsada işlem görmeye başlaması için SPK'ya başvuran şirketlerin 11'inci madde kapsamındaki yükümlülüklerini, paylarının borsada işlem görmeye başlaması tarihinden itibaren altı ay içerisinde yerine getirmeleri gerekiyor.

Halka arzlarda neredeyiz?

Her yıl **İstanbul Sanayi Odası**'nin (ISO) açıkladığı ve üretimden satışlar kriterine göre Türkiye'nin en büyük şirketlerinin sıralandığı **ISO 500** ve **ISO İkinci 500** listeleri, Türkiye'nin sınav haritasını gözler önüne seriyor. ISO'nun Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu 2021 yayınında ayrıca bu listede yer alan halka açık kuruluşların da performansına yer veriliyor. **ISO 500**'de yer alan 500 üretim lideri şirket arasında 2020 yılında halka açık olan şirket sayısı 67 iken bu sayı 2021 yılında 65'e gerilemiş durumda. Halka açık şirketlerin üretimden satışlar kriterine göre, 2021 yılı içinde ilk 500'ün tamamından aldığı pay ise bir önceki yıla karşılaştırıldığında 1,3 puan artışla yüzde 30,8 olarak gerçekleşmiş.

Yayında "2021 yılında halka açılmalarda yaşanan önemli artışa rağmen bunun **ISO 500**'deki halka açık kuruluş sayısına yansımaması dikkat çekicidir" ifadesi yer alıyor. 2022 itibarıyla Türkiye'nin ilk 1000 üreticisine bakıldığında ise sadece 96'sı borsanın Yıldız, Ana ve Alt pazarlarında işlem görüyor. Borsa İstanbul'da işlem görmeye başlamasının üzerinden daha iki yıl geçmemiş olan, dolayısıyla BIST Halka Arz Endeksi'nde yer alan 85 şirketin ise sadece 14 tanesi Türkiye'nin 1000 En Büyük Şirket listesinde yer alıyor.

Dipnotlar

¹ 3 grubun toplamının 446 değil 450 şirket yapmasının nedeni, SPK'nın ilke kararıyla Piyasa Öncesi İşlem Platformu'nda işlem gören dört şirketin de üçüncü gruba dahil edilmesinden kaynaklanmaktadır.

² https://www.tspb.org.tr/wp-content/uploads/2015/06/tspb_halkaarzilkeleri_12062015.pdf

Kaynaklar

1. SPK 2021 Yılı Pay İlk Halka Arzları Özet Durum Tablosu Payların İlk Halka Arzı 2021.xlsx (live.com)
2. Borsa İstanbul Halka Arz ve Borsa İstanbul'da İşlem Görmeye Başlayan IPO_brosure_SON_ (borsaistanbul.com)
3. Kurumsal Yönetim Tebliği f180b0e0-3a64-4395-916f-d5c16a8a54dc
4. Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu 2021 **ISO - Türkiye**'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu (iso500.org.tr)
5. TİM İlk 1000 İhracatçı Araştırması İlk 1000 İhracatçı Araştırması (tim.org.tr)

Üretimin yanında değer yaratmanın bir yolu da ihracattan geçiyor. Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) tarafından her yıl Türkiye'nin en büyük 1000 ihracatçısı açıklanıyor. 15 Kasım 2022 itibarıyla, borsamızda Yıldız Pazar, Ana Pazar ve Alt Pazar'da işlem gören toplam 446 şirketin 47'si TİM'in 2021 yılı ihracat rakamlarına göre yaptığı sıralamada ilk 1000 ihracatçı arasında görünüyor. Bu rakam, **ISO 500** ve ikinci 500, yani ilk 1000 üretici ile karşılaştırıldığında neredeyse yarısına denk geliyor. Bu oranın sıra ihracata geldiğinde düşmesinin nedeni, bazı şirketlerin TİM'in araştırmasında adlarını açıklamak istememesi ve Türkiye'de genellikle dış ticaret için başka bir grup şirketinin kurulması olabilir.

Teşvik mekanizması piyasa derinliğini artırabilir

Türkiye'de üreten, ihraç eden, istihdam sağlayan binlerce şirketimiz bulunuyor. Bu şirketlerin halen çok azı borsada işlem görüyor. Kuşkusuz bu şirketlerin borsamıza kazandırılması büyük önem taşıyor. Borçlanma olanaklarının gittikçe kısıtlandığı piyasalarda halka arzlarla finansmana erişim sağlanması şirketlerin önündeki bazı darboğazları aşmalarına olanak sağlayabilir.

Türkiye'de halka açılmayı destekleyen çeşitli inisiyatifler bulunuyor. Bunlardan ilki düzenleyici kuruluşlar liderliğinde 2010-2012 yılları arasında yürütülen halka arz seferberliğidir. Halihazırda aktif olarak devam edenlerden biri, KOTEDER tarafından halka arza hazırlık aşamasında olan veya arz edilmiş olan şirketlerin uygulamada karşılaşılabileceği sorunların çözümüne destek olmak amacıyla oluşturulan "Halka Arza Hazırlık Komitesi"dir. Bu konudaki en önemli adımlardan bir diğeri ise TKYD tarafından yıllardır, istikrarlı bir şekilde sürdürülen Anadolu ziyaretleridir. Kurumsallaşmanın ve kurumsal yönetimin, aile şirketlerinin

bir sonraki nesle geçmesine ve sürdürülebilirliğine olan katkısının anlatıldığı bu toplantılarda halka açık olmanın faydaları da dile getiriliyor. Bu alanda hizmet veren bir diğer kurum ise, 2013 yılında Halka Arz İlkeleri'ni yayımlayan Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği'dir (TSPB). TSPB üyelerinin de desteğiyle finansman gereksinimi olan ve sermaye piyasalarında finansman sağlamayı planlayan şirketlerin, pay halka arzı, borçlanma aracı ihraçları, şirket satın alma ve birleşme işlemleri hakkında bilgilendirilmesi ve farkındalık oluşturulması amacıyla 2017 yılından itibaren "Reel Sektörün Finansmana Erişiminde Sermaye Piyasası Kurumlarının ve Araçlarının Rolü" başlıklı seminer ve paneller düzenleniyor.

Diğer yandan Borsa İstanbul'da Sabancı Holding'in 10, Koç Holding'in dokuz şirketi bulunurken, Anadolu Grubu ve Doğan Holding'in ise beşer şirketi bulunmaktadır. Borsada piyasa değeri ve işlem hacmi anlamında bu kadar önemli paya sahip olan gruplara yeni teşvikler sağlanarak halihazırda halka açıklık kültürüne sahip olan halka açık olan şirketlerin diğer grup şirketlerini de halka açmalarının yolu açılabilir.

Mevcut şirketlerin halka açıklık oranlarının düşüklüğü ise başka bir konu olarak karşımıza çıkıyor. Bu konuda ikincil halka arz yoluyla bu şirketlerin halka açıklık oranlarının artması için gelebilecek bir teşvik mekanizması da sermaye piyasalarının derinleşmesine katkıda bulunabilir.

Bu noktada bir taraftan finansal okuryazarlığın artırılarak sermaye piyasalarına yeni yatırımcılar kazandırılmasının, diğer taraftan halka açılacak olan şirketlere sağlanan teşviklerin artırılması ve bu şirketlerin sorumluluklarına ilişkin istisnaların artırılması yoluyla halka arzların artmasının sağlanması, ülkemiz sermaye piyasalarının derinleşmesi anlamında büyük katkı sağlayacaktır.